

KG-publicatie nr. 21

Eindrapportage Parent-Teacher-
Stress onderzoek

Bette Prakke
Arie van Peet

KG-21

B. Prakke

A. van Peet

Eindrapportage parent-teacher-stress onderzoek.

Correspondentie over deze KG-publicatie kunt u sturen naar:

E-mail: bette.prakke@hu.nl

KG-publicaties bevatten interne notities, verslagen en prepublicaties bestemd voor spreiding in kleine kring. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van een KG-publicatie berust bij de auteur(s). Uit KG-publicaties mag alleen geciteerd worden met toestemming van de auteurs.

-
- nr.1 Everaert, H.A. en J.C. van der Wolf (2005).
Behaviorally Challenging Students and Teacher Stress.
-
- nr.2 Wolf, J.C. van der & J.M.F. Touw (2005).
Onderzoek naar zorg in het curriculum van de Theo Thijssen Academie.
-
- nr.3 Doorn, E.C. van (2005).
De Gedragingenlijst voor Leraren (Tweede onderzoeksrapport).
-
- nr.4 Wolf, J.C. van der (2005).
Probleemouders en de school: een onderontwikkeld terrein.
-
- nr.5 Enthoven, M. (2005).
The contribution of the school environment to youths' resilience: A Dutch middle-adolescent perspective.
-
- nr.6 Enthoven, M.; A.C. Bouwer; J.C. Van der Wolf & A. van Peet (2005).
Recognizing Resilience: Development and Validation of an Instrument to Recognize Resilience in Dutch Middle-Adolescents.
-
- nr.7 Velderman, H & H.A. Everaert (2005).
Time-out or switch? (Paper presented at the ECER conference On 9 September 2005, University College Dublin).
-
- nr.8 Touw, J.M.F., J.T.E. van Beukering & H.A. Everaert (2005).
Teachers' Personal Constructs on Problem Behavior (Paper presented at the annual meeting of the European Educational Research Association (EERA), Dublin, Ireland, September 7-10).
-
- nr.9 Doorn, E.C. van (2005).
Levend leren: daar ga ik voor!
-
- nr.10 J.T.E. van Beukering, J.M.F. Touw & H. Everaert (2005).
Teachers' personal constructs on problem behavior: towards professional development
& Kos, P. (2005). Personal constructs on (problem) pupils: a teacher's view.
2 Papers presented at the International Practitioner Research Conference & Collaborative Action Research Network Conference (PRAR 2005), Utrecht, The Netherlands, November 4-6, 2005.
-
- nr. 11 Everaert, H. & A. van Peet (2006). Kwalitatief en kwantitatief onderzoek.
-

- nr. 12 Everaert, H.A. & J.C. van der Wolf (2006).
A Comparison of Stress and Burnout between Dutch General and Special Education Teachers. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association (AERA), San Francisco, USA, April 7-11, 2006.
-
- nr. 13 Everaert, H.A. & J.C. van der Wolf (2006). Gender Perceptions of Challenging Student Behavior and Teacher Stress.
-
- nr. 14 Peet, A.A.J. van (2006). Schaalconstructie.
-
- nr. 15 Dellevoet, S., Touw, H., Everaert, H.A. & Beukering, T.E. van (2006). Evaluatie van de methode Under Construction op Instituut Theo Thijssen
-
- nr. 16 Peet, A.A.J. van (2006). Q-sort. Een rangordening.
-
- nr. 17 Everaert, H.A. (2007). Measuring Challenging Student Behavior
-
- nr. 18 Everaert, H.A. & Peet, A.A.J. van (2007). Eenvoudige statistische berekeningen met behulp van Excel.
-
- nr. 19 Everaert, H.A. & Peet, A.A.J. van (2008). Enkele explorerende analyses op de Gedragingenlijst voor leraren.
-
- nr. 20 Everaert, H.A. & Peet, A.A.J. van (2008). Statistisch toetsen in Excel.
-
- nr. 21 Prakke, B.P.A. & Peet, A.A.J. van (2008). Eindrapportage Parent-Teacher-Stress onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
2	Theoretisch kader en opzet vragenlijst	8
3	Data en respondenten	12
3.1	<i>Kwalitatieve data</i>	14
4	Ouders	15
4.1	<i>Typen lastige ouders</i>	15
4.2	<i>Resultaten</i>	17
5	Stress bij leraren.....	19
5.1	<i>Incidentie</i>	19
5.2	<i>Stress</i>	20
6	Kenmerken ouder en leraar in relatie tot stress.....	23
7	Effectiviteitsgevoel	28
8	Gezondheid	31
9	Effect stress op het werk	33
10	Schoolkarakteristieken	34
11	Conclusie.....	36
	<i>Tenslotte</i>	41
	Bijlage 1 – Vragenlijst	42
	Bijlage 2 - Typen ouders.....	53
	Literatuur	55

1 Inleiding

In 2001 zijn Kees van der Wolf en Huub Everaert vanuit de Hogeschool Utrecht gestart met een onderzoek naar stress bij leraren. In 2003 is besloten het onderzoek te splitsen in een onderzoek naar stress bij leraren door gedrag van *leerlingen* én een onderzoek naar stress bij leraren door gedrag van *ouders*. In 2006 is het onderzoek naar stress als gevolg van ouders overgenomen door Bette Prakke en Arie van Peet. Dit onderzoek richt zich op de samenhang tussen stress bij leraren enerzijds en lastig gedrag van ouders anderzijds. Daarnaast wordt ook gekeken naar de invloed van beschermende factoren op ervaren stress, zoals collegiale steun en een gevoel van doelmatigheid bij de leraar.

In februari en maart 2007 is een vragenlijst over leraren, ouders en stress verspreid onder leraren primair onderwijs in Nederland. Van de ruim 2000 verstuurdde vragenlijsten, zijn 212 bruikbare vragenlijsten retour gekomen. Behalve in Nederland, zijn deze vragenlijsten in dezelfde periode ook afgenomen in: de Verenigde Staten, Rusland, India, Italië en Hongkong. Al deze landen hebben gebruik gemaakt van dezelfde vragenlijst (parent teacher stress questionnaire¹), waaraan per land soms enkele land specifieke vragen zijn toegevoegd. De standaard gebruikte vragenlijst, zonder de landspecifieke vragen, is als bijlage opgenomen in bijlage 1.

Dit onderzoek is ook uitgezet buiten Nederland, omdat cross cultureel onderzoek de mogelijkheid biedt de perceptie van lastig oudergedrag door leraren in relatie tot stress internationaal te vergelijken. Zijn bepaalde patronen die we vinden in Nederland universeel of typisch Nederlands? Cross cultureel onderzoek is van belang omdat het helpt eigen opvattingen te relativiseren, het eigen perspectief te verbreden en over de eigen culturele grenzen heen te kijken. Vijf van de zes landen die aan dit onderzoek hebben deelgenomen, zijn eerder ook betrokken geweest bij het internationale leerling-stress onderzoek. India heeft zich, op uitnodiging van onze Italiaanse collega's in 2006 bij het ouder-leraar-stress onderzoek aangesloten.

De kern van de vragenlijst bestaat uit vragen over de *waarneming* van de leraar van probleemgedrag van ouders én de *stress* die hij/zij hiervan ondervindt. Daarnaast zijn er vragen opgenomen over de achtergrond van de leraar en de betreffende ouder; ervaren effecten op het werk van de leraar; het competentiegevoel van de leraar; vragen over schoolkenmerken en vragen over de algemene gezondheid van de leraar. Deze vragen zijn op basis van pilot resultaten en voortschrijdend inzicht in de loop van de ontwikkelperiode aangepast en geherformuleerd. De vragen over de waarneming van de leraar en de stress die hij/zij hiervan ondervindt, zijn ontwikkeld op basis van oudertyperingen van Seligman (2000), in samenwerking met studenten van de Hogere Kaderopleiding Pedagogiek van de Faculteit Educatie. Deze studenten zijn naast hun studie werkzaam als leraar in het primair onderwijs.

¹ De PSQ is ontwikkeld door Kees van der Wolf en Huub Everaert op basis van onderzoek tussen 2003 en 2006.

De data van al de deelnemende landen (3059 respondenten) is opgenomen in één SPSS-bestand. Deze rapportage heeft niet de pretentie van een diepgaande analyse van de resultaten. Wij presenteren hier een aantal globale resultaten die de basis kunnen vormen voor eventuele diepergaande, latere analyses.

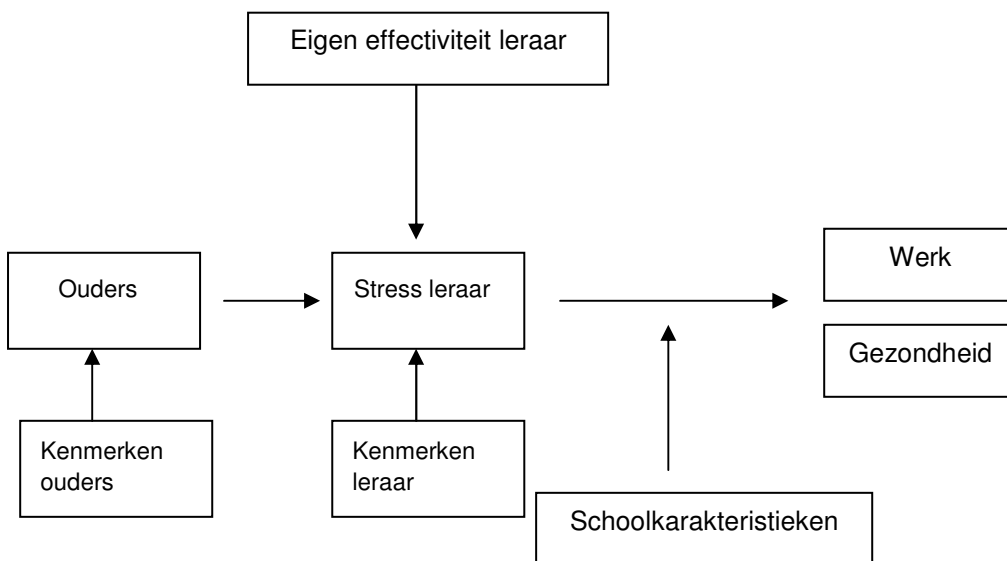
Over dit onderzoek is reeds een artikel gepubliceerd: Prakke, B., Peet, van A., Wolf, van der J.C. (2007). Challenging parents, teacher occupational stress and health in Dutch primary schools. Nicosia: Cyprus Association of Inclusive Education/University of Cyprus.

Graag willen wij tot slot op deze plek Kees van der Wolf en Huub Everaert bedanken voor het initiëren van dit onderzoeksproject. Zonder hun inzet en volharding was dit project nooit gerealiseerd. Ook de internationale partners wil ik hier noemen: Stefano Castelli, Alessandro Pepe & Loredana Addimando (Italië), Andrey Volochkov & Alexey Popov (Rusland), I Wah Pang & Sau Wai Tao (Hongkong) en Jyoti Verma (India). Hun enthousiasme en ideeën tot verbetering van de vragenlijst hebben het onderzoek op een hoger plan getild. Wij verheugen ons op een verdere samenwerking met hen. Ook bedanken wij de leraren die de moeite en tijd hebben genomen de vragenlijst in te vullen en de scholen en samenwerkingsverbanden die hierbij als intermediair optraden. Pauline Huizenga, heel veel dank voor het meedenken bij het verslagleggingproces. Allemaal heel hartelijk bedankt voor jullie bijdrage.

2 Theoretisch kader en opzet vragenlijst

Onderzoek wijst uit dat ouders één van de grootste stressoren zijn voor leraren (Sakharov & Farber, 1983). Uit een recente enquête onder Engelse leraren, worden ouders, na leerlingen en collega's genoemd als de belangrijkste oorzaak van stress (TeacherTV, 2007). Een enquête, gehouden onder 800 Amerikaanse leraren wijst uit dat 31% van de leraren in hun werk de meeste hinder hebben van ouders (Metlife, 2005). Ze bemoeien zich teveel met de gang van zaken in de klas, zijn ontevreden, hebben te hoge verwachtingen of houden zich juist te afzijdig en lijken niet mee te willen werken aan de begeleiding van de schoolloopbaan van hun kinderen. Ook vanuit de praktijk horen we regelmatig dat leraren stress ervaren van ouders. In het onderwijsveld bestaat het idee dat de spanning tussen ouders en leraren toeneemt.

Op basis van de literatuur over stress bij leraren hebben we onderstaand model ontwikkeld. De vragenlijst die ten grondslag ligt aan dit onderzoek is vanuit dit model ontwikkeld. In dit hoofdstuk zullen de theoretische vooronderstellingen van dit model verder worden uitgewerkt, gekoppeld aan de opbouw van de vragenlijst.

Figuur 2.1 – schematische weergave onderzoeksopzet

Onderzoek naar stress bij leraren is over het algemeen gericht op externe factoren, zoals de omgeving en de context waarin de leraar werkt. Persoonlijkheidskenmerken van de leraar, worden doorgaans buiten beschouwing gelaten. In dit onderzoek is daarentegen de eigen perceptie van de leraar het uitgangspunt². Aan de respondenten is gevraagd over de meest lastige ouder van het huidige schooljaar 24 stellingen te beoordelen op een 5-punts Likert-schaal:

² Deze benadering is ontleend aan de Index of Teaching Stress (ITS), een instrument ontwikkeld door Green et al. om stress ervaren door leerkrachten in interactie met één bepaalde leerling in kaart te brengen.

	Voorbeeld items	Incidentie Hoe vaak komt het gedrag van deze ouder voor?	Stress In welke mate ondervindt u spanning van dit gedrag van de ouder?
item 3	Deze ouder komt bijna nooit naar school toe	0= komt helemaal niet voor 4=komt zeer vaak voor	0= komt helemaal niet voor 4=komt zeer vaak voor
Item 8	Deze ouder is overmatig bezorgd om het kind		
Item 14	Deze ouder zegt dat hij/zij denkt dat u een slechte leraar bent		

Tabel 2.1 – voorbeelditems incidentie en ervaren stress van lastige ouders

De stellingen over lastig ouder gedrag zijn gebaseerd op het werk van Seligman, die 11 typen ouders beschrijft in "Conducting Effective Conferences with Parents of Children with Disabilities" (2000). In een pilot in 2004 werden 121 Nederlandse basisschoollerares gevraagd de stellingen over lastig ouder gedrag te beoordelen op een 5-punts Likert schaal. Op basis van deze pilot³ werden 7 betrouwbare schalen gevonden, die een typering vormen van probleemgedrag van ouders: *Perfectionistische ouders, ontevreden ouders, niet meewerkende ouders, verwaarlozende ouders, overbeschermende ouders, betrokken- niet betrokken ouders en ruzie makende ouders.*

Naast boven beschreven gesloten vragen, is er ook een viertal open vragen over "de meeste lastige ouder" voorgelegd aan de respondenten:

1. Beschrijf het gedrag van de moeilijkste ouder met wie u in het huidige schooljaar te maken hebt.
2. Ik vind dit gedrag het moeilijkst, omdat....
3. Hoe gaat u in het algemeen om met het moeilijke gedrag van deze ouder?
4. Welke tips hebt u voor andere leraren voor het omgaan met dergelijk gedrag?

In het tweede deel van de vragenlijst is gevraagd welke effecten de meest lastige ouder heeft op de respondent of zijn/haar werk. De items in dit deel van de vragenlijst zijn gebaseerd op de Index of Teaching Stress (ITS) van Green, Abidin and Kmetz (1997)⁴.

³ Wolf, K. van der & Everaert, H. (2005). Challenging Parents, Teacher Characteristics and Teacher Stress. In R-M. Martínez-González, M. Pérez-Herrero, & B. Rodríguez-Ruiz (Eds.), *Family-school-community partnerships merging into social development* (pp 233-253). Oviedo: Grupo SM.

⁴ ITS richt zich op de perceptie en transacties van de leraar in relatie tot een bepaalde leerling en kwantificeert de impact van het gedrag van deze leerling op de instructie van de leraar en de eigen perceptie van de leraar.

Voorbeeld items	In welke mate bent u het eens met de onderstaande stellingen? 0 = ik ben het er helemaal mee oneens 4 = ik ben het er helemaal mee eens
Item 3	In de omgang met deze ouder voel ik me geen goede leraar.
Item 6	Ik zou beter in staat moeten zijn om met deze ouder om te gaan.
Item 12	Het put me uit om voortdurend aandacht te moeten besteden aan deze ouder.

Tabel 2.2 – voorbeelditems effect werk

Uit de literatuur blijkt dat een groot gevoel van doelmatigheid of effectiviteit een positieve invloed heeft op factoren als professioneel commitment (Coladarsi, 1992), ziekteverzuim (Imants & van Zoelen, 1995) en stress (Parkay, Greenwood, Olejnik, & Proller, 1988). Gebleken is dat leraren die laag scoren op een gevoel van doelmatigheid eerder uit het lerarenberoep stappen (Glickman & Tamashiro, 1982). Naast ervaren doelmatigheid blijkt uit de literatuur ook dat verschil in coping stijl van invloed is op stress die door leraren ervaren wordt. De respondenten is daarom gevraagd naar de eigen ervaren doelmatigheid en gebruikte coping stijlen in de omgang met ouders.

Voorbeeld items	In welke mate bent u het eens met de onderstaande stellingen? 0 = ik ben het er helemaal mee oneens 4 = ik ben het er helemaal mee eens
Item 1	Ik heb er moeite mee om mijn emoties onder controle te houden als ik een conflict heb met ouders.
Item 3	Ik kan zelfs met de moeilijkste ouder een goede relatie opbouwen.
Item 8	Ik ben goed in het oplossen van conflicten met ouders.

Tabel 2.3 – voorbeelditems doelmatigheidsgevoel leraar

Op instellingsniveau blijken factoren als sociale steun van collega's een belangrijke rol te spelen in het ervaren van stress. Uit Duits onderzoek blijkt dat sociale steun van collega's een positief effect heeft op de gezondheid en een preventieve rol speelt in relatie tot werkstress (Van Dick, Wagner, Petzel, Lenke, & Sommer, 1999). Op basis van deze resultaten zijn in het ouder-leraar-stress onderzoek vragen opgenomen over o.a. sociale steun van collega's, academische houding van leerlingen en inbreng van ouders, gebaseerd op het schooldiagnose-instrument CASE/IMS (Keefe, 1992).

Voorbeeld items	Geef aan op een schaal van 0 t/m 4 in welke mate u tevreden bent over de genoemde aspecten. 0 = ik ben zeer ontevreden over dit aspect van de school 4 = ik ben zeer tevreden over dit aspect van de school
Item 4	De mate waarin mijn collega's me stimuleren en steunen in mijn werk.
Item 7	De mate waarin ik tevreden ben over het gedrag van de leerlingen op mijn school.
Item 11	De mate waarin ouders inbreng hebben in de school en de mate waarin ze invloed hebben op de ontwikkeling van het curriculum.

Tabel 2.4 – voorbeelditems preventieve factoren op instellingsniveau

Negatieve effecten van stress op de gezondheid zijn in meerdere onderzoeken aangetoond (Guglielmi, R.S. & Tatrow, K., 1998). In dit onderzoek is de respondenten daarom gevraagd aan te geven hoe de ervaren stress van invloed is op hun gezondheid. Hiervoor is gebruik gemaakt van de General Health Questionnaire (Goldberg, 1978).

Voorbeeld items	Wij willen graag weten hoe gezond U zich voelt en welke klachten U DE AFGELOPEN VIER WEKEN heeft gehad.
Item 1	Bent U de laatste tijd door zorgen veel slaap tekort gekomen? <i>Helemaal niet - Niet meer dan gewoonlijk - Wat meer dan gewoonlijk - Veel meer dan gewoonlijk</i>
Item 6	Voelde U zich de laatste tijd in staat om beslissingen (over dingen) te nemen? <i>Beter in staat dan gewoonlijk - Net zo goed in staat als gewoonlijk - Wat minder goed in staat dan gewoonlijk - Veel minder goed in staat dan gewoonlijk</i>
Item 8	Heeft U zich de laatste tijd alles bij elkaar redelijk gelukkig gevoeld? <i>Gelukkiger dan gewoonlijk - Even gelukkig als gewoonlijk - Minder gelukkig dan gewoonlijk - Veel minder gelukkig dan gewoonlijk</i>

Tabel 2.5 – voorbeelditems General Health Questionnaire

3 Data en respondenten

Het internationale databestand bestaat uit gegevens van 3059 respondenten, verzameld in de eerste helft van 2007 in Nederland (212), Italië (1063), India (252), Hongkong (581), Rusland (661) en de Verenigde Staten (290)⁵.

De respondenten in dit onderzoek zijn werkzaam als leraren in het primair en secundair onderwijs. Per land is de verhouding leraren primair en secundair onderwijs in de steekproef anders verdeeld. De Nederlandse respondenten zijn voor 94,3% leraren primair onderwijs. Voor Hongkong is dit zelfs 100%. De Amerikaanse, Indiase en Russische respondenten zijn voor het grootste deel werkzaam als leraren in het secundair onderwijs, respectievelijk 81,3%, 70,8% en 66%. In Italië is de verhouding tussen beiden schooltypen het meest gelijkmatig verdeeld (39,7% leraren primair onderwijs, 58% leraren secundair onderwijs).

Van de 3059 respondenten is het grootste deel vrouw, 85%. Slechts 15% van de respondenten is man. Als we naar de sekse verdeling per land kijken, zien we dat van de Russische respondenten maar liefst 95,6% vrouw is. In India is de verdeling het minst scheef. Hier is 61,2% vrouw tegenover 38,8% man. Het grootste deel van de leraren is geboren in het land waar ze als leraar werkzaam zijn. Dit varieert van 90,1 procent van de leraren die deelnamen aan het onderzoek in Hongkong, tot 100% van de leraren in de Italiaanse steekproef.

Land	Sekse	%
Nederland	vrouw	79,6
	man	20,4
Rusland	vrouw	95,6
	man	4,4
Hongkong	vrouw	86,1
	man	13,9
USA	vrouw	73,9
	man	26,1
Italië	vrouw	87,5
	man	12,5
India	vrouw	61,2
	man	38,8

Tabel 3.1 – sekse respondenten

Het gemiddelde aantal jaren ervaring van onze respondenten in het lerarenberoep verschilt sterk per land. Zo hebben de Italiaanse respondenten de meeste ervaring met een gemiddelde van bijna 20 jaar. De Indiase leraren zijn gemiddeld het minst ervaren met bijna 9,5 jaar leservaring.

⁵ Het is niet bekend op welke manier de vragenlijsten in de verschillende landen precies zijn afgenomen. We kunnen dan ook geen uitspraken doen over de representativiteit van de steekproef.

De Nederlandse leraren in dit onderzoek scoren net als de Russische leraren vrij hoog met respectievelijk 17,7 en 17,9 jaar ervaring. De gemiddelde ervaring van de Amerikanen en Hongkong Chinezen ligt met respectievelijk 11,3 en 10,7 jaar weer een stuk lager.

Land	Gemiddelde	SD
Nederland	17,72	10,43
Rusland	17,92	9,15
Hongkong	10,73	7,46
USA	11,27	8,93
Italië	19,54	10,98
India	9,46	7,08

Tabel 3.2 – Gemiddelde leeftijd respondenten

De leraren in dit onderzoek beoordelen hun relatie met ouders gemiddeld met 3,9 op een schaal van 1 tot 5, waarbij 1 een slechte relatie weergeeft en 5 een zeer goede relatie.

Land	Gemiddelde	SD
Nederland	3,51	,47
Rusland	3,96	,46
Hongkong	3,91	,57
USA	3,84	,66
Italië	3,85	,66
India	4,18	,54

Tabel 3.3 - Waardering leraar relatie met ouders

Uit tabel 3.3 blijkt dat de leraren in India de relatie met de ouders het hoogst waarderen met een score van 4,18. De Nederlandse leraren scoren hier het laagst met een gemiddelde score van 3,51. Met behulp van een eenwegs-variantie-analyse hebben we vervolgens berekend of de verschillen tussen de landen ook significant zijn. Zowel Nederland met de laagste score op deze variabele als India met de hoogste score op deze variabele verschillen significant van de andere landen in dit onderzoek. Verder verschillen ook Rusland en Italië significant van elkaar, maar dit verschil is zeer klein (0,12) en misschien eerder toe te schrijven aan de grootte van de steekproef, dan aan een daadwerkelijk verschil tussen beide landen.

De relatie die leraren met ouders hebben wordt door de leraren vrij positief beoordeeld, maar hoeveel procent van hun tijd zijn leraren per week bezig met lastige ouders? De Italianen scoren veruit het laagst met 0,9% per week. De Russen scoren het hoogst met ruim 21% per week. De leraren in Hongkong en India besteden respectievelijk 10% en 10,9% van hun tijd aan lastige ouders. Nederlandse leraren zeggen 4,9% van hun tijd hieraan kwijt te zijn. De Amerikanen scoren net iets hoger met 5,6%.

Land	Gemiddeld	SD
Nederland	4,9	4,8
Rusland	21,4	19,5
Hongkong	10	12,2
USA	5,6	10,3
Italië	,8	,9
India	10,9	13,0

Tabel 3.4 - % tijd bezig met lastige ouders

3.1 Kwalitatieve data

De vier kwalitatieve vragen over de meest lastige ouder zijn in Nederland door 169 respondenten ingevuld. Deze data vraagt om een kwalitatieve analyse, maar op dit moment ontbreken de middelen om dit te realiseren. Wel zijn de gegeven antwoorden door ons gelezen en op basis hiervan krijgen we de indruk dat veel leraren zich onzeker voelen in het omgaan met lastige ouders. Alhoewel zij als leraar de professional zijn en ze zich op hun eigen terrein bevinden, geven ze aan zich vaak verbaal aangevallen en gemanipuleerd te voelen door ouders. De volgende fragmenten illustreren deze gedachte:

- Deze ouder valt me aan op persoonlijk vlak en dat maakt me onzeker over mijn vaardigheden als leraar.
- Deze ouder valt me aan op mijn eigen terrein en ik voel me machteloos.
- Deze ouder komt met grote regelmaat op ongelegen momenten vragen hoe het gaat met haar kind. Zij maakt een veeleisende indruk, is moeilijk af te remmen en heeft een weinig realistische kijk op het leervermogen en gedrag van haar kind.
- Deze ouders verwachten te veel van mij. Hun eisen zijn te hoog. Ze vallen me lastig vlak voordat de lessen beginnen en ze nemen me niet serieus. Vreselijke mensen.
- De ouder reageert direct boos. Ze gaat er vanuit dat de leerkracht het fout gedaan heeft en dat het kind per definitie gelijk heeft.
- Hun gedrag is intimiderend en veeleisend.

4 Ouders

Onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk aan de orde komen:

1. Vinden we in dit onderzoek opnieuw de zeven typen lastige ouders die we in een eerder onderzoek in 2004 ook vonden?
2. Hoe ziet de lastige ouder in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India eruit in termen van o.a. sekse, leeftijd, opleidingsniveau en betrokkenheid bij de school?

4.1 Typen lastige ouders

De 24 items in de vragenlijst (sectie 2B) die we hebben gebruikt om de "incidentie" en "stress" van lastig ouder gedrag te meten, zoals die wordt waargenomen door de leraren, kunnen in zeven schalen worden ondergebracht. Deze zeven schalen zijn gebaseerd op Seligman (2000) die in zijn boek "Conducting Effective Conferences with Parents of Children with Disabilities" 11 typen lastige ouders identificeert. Met een vragenlijst gebaseerd op deze 11 typen van Seligman, vonden wij in een onderzoek in 2004 met behulp van principale componentenanalyse zeven typen⁶.

In de door ons afgenomen vragenlijst in februari en maart van 2007 vonden we opnieuw deze zeven typen lastige ouders: althans *Multiple Group Confirmatory Factor Analyses* (Nunnally, 1978) gaf aan dat deze zeven typen niet strijdig waren met de bestaande gegevens. In onderstaande tabel staan Cronbach's alfa coëfficiënten zoals we die gevonden hebben in de gegevens van 2007 voor de stress-items.

Typen ouders	NL	Alle landen
Perfectionistische ouder	$\alpha = 0,79$	$\alpha = 0,77$
Ontevreden ouder	$\alpha = 0,71$	$\alpha = 0,80$
Niet meewerkende ouder	$\alpha = 0,80$	$\alpha = 0,80$
Verwaarlozende ouder	$\alpha = 0,44$	$\alpha = 0,60$
Overbeschermende ouder	$\alpha = 0,74$	$\alpha = 0,73$
Betrokken-niet betrokken ouder	$\alpha = 0,72$	$\alpha = 0,69$
Ruzie makende ouder	$\alpha = 0,48$	$\alpha = 0,57$
Totale stress	$\alpha = 0,89$	$\alpha = 0,90$

Tabel 4.1 - cronbach's alfa coëfficiënten

Voor de schaalvorming hebben we de stress-items gebruikt (en niet de 'incidentie'-items), want we willen nagaan of lerarenstress die door lastige ouders wordt veroorzaakt, invloed heeft op het werk van de leraar en zijn gezondheid.

⁶ Wolf, K. van der & Everaert, H. (2005). Challenging Parents, Teacher Characteristics and Teacher Stress. Paper presented at the European Research Network About Parents in Education. Oviedo, Spain, September.

Vijf van de zeven ouder-stress-schalen hebben alfa's hoger dan 0,70 en voldoen aan de 'cut-off point van Nunally (1978). De overige twee schalen, de 'ruzie makende ouders' en de 'verwaarlozende ouders' voldoen niet aan dit criterium van 0,70. Wanneer we de items in deze schalen nader bekijken, zien we dat beide schalen een item bevatten dat niet bij de beschrijving van de schaal past⁷.

Op basis hiervan is besloten dat we in de analyse van de gegevens alleen gebruik maken van de schalen met alfa's hoger dan 0,70. Dat zijn de volgende schalen:

Schalen		Internationaal	items
1	Perfectionistische ouder	$\alpha = 0,77$	4;12;23;24
2	Ontevreden ouder	$\alpha = 0,80$	14;15;17;20
3	Niet meewerkende ouder	$\alpha = 0,80$	2;5;9;13
4	Overbeschermende ouder	$\alpha = 0,73$	8;10;21
5	Betrokken-niet betrokken ouder	$\alpha = 0,69$	3;11;19

Tabel 4.2 – gebruikte ouder-stress schalen⁸

Land	Perfect-ionistische ouder	Ontevreden ouder	Niet mee-werkende ouder	Overbe-schermende ouder	Betrokken - niet betrokken ouder	Stress_tot
Nederland	0,79	0,71	0,86	0,74	0,72	0,89
Rusland	0,69	0,72	0,85	0,70	0,69	0,92
Hongkong	0,86	0,84	0,84	0,79	0,69	0,94
USA	0,79	0,83	0,79	0,76	0,79	0,93
Italië	0,75	0,80	0,81	0,72	0,65	0,91
India	0,65	0,71	0,66	0,49	0,65	0,89
Totaal	0,77	0,80	0,80	0,73	0,69	0,92

Tabel 4.3 – alfa's van de gebruikte ouder-stress schalen per land

⁷ Dit is het gevolg van herformulering van een aantal items na een bijeenkomst met alle betrokken onderzoekers in November 2006. Bij het herformuleren van een aantal items, is onvoldoende in beschouwing genomen dat de items onderdeel uitmaken van een schaal. Voor de schaal "ruzie makende ouders" past item 6 niet meer bij de schaal "deze ouder vraagt uw mening, zonder zelf een mening te hebben". Voor de schaal "verwaarlozende ouders" moeten we concluderen dat item 18 "Deze ouder is te veel betrokken bij wat er in uw klas gebeurt" niet meer past bij de schaal.

⁸ In bijlage 2 is een korte beschrijving van de 5 typen ouders opgenomen

4.2 Resultaten

In alle landen, met uitzondering van India, is in de ogen van de leraren de meest lastige ouder een vrouw. De scores variëren van 89,5% in Rusland tot 73,8% in Hongkong. De gemiddelde leeftijd ligt tussen de 31 en 40 jaar. De spreiding in leeftijd is zo groot, omdat er in de vragenlijsten in Hongkong en Italië voor gekozen is de leeftijd van de ouder in categorieën in te delen in plaats van naar de exacte leeftijd te vragen. Dit maakt het uiteindelijke gemiddelde minder precies. Als we naar de landen kijken waar de leeftijd niet in categorieën is ingedeeld, zien we dat de gemiddelde leeftijd van de meest lastige ouder dicht bij de 40 dan bij de 31 jaar ligt.

De hoogst genoten opleiding van de meest lastige ouder varieert sterk per land. In India heeft het grootste deel van de lastige ouders een universitaire opleiding (58,2%). In Nederland (30,5%) en Hongkong (35%) scoren universitair opgeleide ouders ook het hoogst, maar is er een gelijkmatigere spreiding in opleidingsachtergrond. In Italië (40,8%) en Rusland (40,4%) heeft het grootste percentage van de ouders dat stress veroorzaakt beroepsonderwijs genoten. In beide landen komt het opleidingsniveau “middelbare school” op de tweede plaats. In Amerika hebben de stress veroorzakende ouders meestal een middelbare school opleiding (39,1%) of een Universitaire opleiding (37%).

Land	Sekse ouder	Leeftijd ouder	Opleiding ouder
Nederland	V: 83,1% M: 16,9%	37,8	Universiteit (30,5%) Middelbare school(27,8%) Beroeps onderwijs (20,3%)
Rusland	V:89,5% M:10,5%	39,3	Beroepsonderwijs (40,4%) Middelbare school (29,9%)
Hongkong	V: 73,8% M:26,2%	31-40	Universiteit (35%) Middelbare school (33,5%)
USA	V: 80,8 M: 19,2	39,3	Middelbare school (39,1%) Universiteit (37%)
Italië	V: 77,1% M: 22,9%	31-40	Beroepsonderwijs (40,8%) Middelbare school (29,3%)
India	V: 38,6% M: 61,4%	40	Universiteit (58,2%) Middelbare school (21,3%)

Tabel 4.4 - sekse, leeftijd en opleiding van ouders

Lastige ouders zijn in 58,2% ouder van een leerling die oudste of enig kind is. Als je naar de individuele landen kijkt, is er geen land waar dit percentage onder de 50% komt. Verwachtingen van ouders van oudste en enige kinderen lijken over het algemeen hoger gespannen dan voor kinderen met een andere orde in de kinderrij. Dit zou een mogelijke verklaring kunnen zijn voor dit hoge percentage.

Land	Ouder van oudste en/of enig kind
Nederland	50,9%
Rusland	53%
Hongkong	68,2%
USA	63%
Italië	57,1%
India	55,3%

Tabel 4.5 - oudste of enig kind

Het grootste deel van de als lastig ervaren ouders waarover de vragen in dit onderzoek zijn beantwoord is de biologische ouder van het kind. In Italië is dit percentage het hoogst met 97,5%. In de Verenigde Staten is dit percentage het laagst, nl. 90,8%.

Tenslotte, als we kijken naar betrokkenheid van lastige ouders bij de school, zien we dat 58,3% van deze ouders beperkt tot zeer beperkt betrokken is bij de school. Een kleiner percentage van 21,3% van de lastige ouders wordt door de leraren wel gezien als betrokken tot zeer betrokken bij de school.

5 Stress bij leraren

Onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk aan de orde komen:

1. Welke type lastige ouder komt in de ogen van leraren in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India het meeste voor?
2. Welk type lastige ouder veroorzaakt bij leraren in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India de meeste stress?

5.1 Incidentie

Er zijn in dit onderzoek 24 items opgenomen om de incidentie van lastig gedrag van ouders, ervaren door leraren, te meten (*fbdp_1* tot en met *fbdp_24*). De totale alfa van deze incidentie items is 0,79. Zoals beschreven in hoofdstuk 1 van deze rapportage, is besloten uit te gaan van de 5 typen lastige ouders die in eerder onderzoek gevonden zijn. De eerste vraag die we willen beantwoorden is wat de *incidentie* is van de verschillende typen oudergedrag. We vergelijken hier de incidentie in de zes⁹ landen die aan dit onderzoek hebben deelgenomen.

Per respondent is gekeken op welk van de vijf typen ouders hij of zij de hoogste incidentiescore heeft. Dit is het type ouder dat de respondent het meest tegenkomt in zijn of haar werk. Per land is vervolgens de frequentie berekend van deze hoogste score. Hoeveel respondenten geven aan dat ouder type I het meeste voorkomt, hoeveel respondenten geven aan dat ouder type III het meeste voorkomt, etc.. De uitkomsten van deze berekening staan in onderstaande tabel.

	NLD	RLD	HK	USA	ITL	IND	Alle landen
Type ouders	%	%	%	%	%	%	%
Perfectionistische ouders	16,7	5,9	19,0	16,3	11,5	24,3	13,6
Ontevreden ouders	3,8	4,5	5,1	15,9	2,5	9,2	5,2
Niet meewerkende ouders	24,3	51,1	28,6	33,7	38,5	26,3	36,9
Overbeschermden	40,5	22,2	39,5	17,5	33,0	31,5	31,0
Betrokken-niet betrokken ouders	14,8	16,3	7,8	16,7	14,5	8,8	13,3
Totaal	100,0 (N=210)	100,0 (N=644)	100,0 (N=567)	100,0 (N=252)	100,0 (N=1042)	100,0 (N=251)	100,0 (N=2966)

Tabel 5.1 - incidentiescore per oudertype

In Nederland (40,5%), Hongkong (39,5%) en India (31,5%) komt de *overbeschermden* ouder het meeste voor. In Rusland (51,1%), de Verenigde Staten (33,7%) en Italië (38,5%) is de

⁹ Nederland, Rusland, Hongkong, USA, Italië en India

incidentiescore het hoogst op de *niet meewerkende ouder*. In Nederland, Rusland, Hongkong en de Verenigde Staten is de afstand tussen de hoogste incidentiescore en de op één na hoogste score vrij groot (tenminste 10,9%). In India en Italië is dit verschil veel kleiner (resp. 5,2% en 5,5%). Als we naar alle landen samen kijken, dan komt de *niet meewerkende ouder* het meeste voor met een incidentiescore van 36,9%. De tweede plaats is voor de *overbeschermende ouder*. In alle landen, met uitzondering van India, komt de *ontevreden ouder* het minste voor.

5.2 Stress

De variabelen die gebruikt zijn om de vraag te beantwoorden *welk type ouder bij leraren in de diverse landen de meeste stress veroorzaakt*, zijn de 24 items die de ervaren stress van lastig gedrag van ouders meten (*sbdp_1* tot en met *sbdp_24*). De totale alfa van deze stress-items is 0,92.

Als we kijken naar de *stress* die leraren van dit lastige ouder gedrag ervaren, valt op dat de leraren in Hongkong de meeste stress ervaren met een gemiddelde van 1,71 op een schaal van 0 tot 4. De Indiase leraren scoren met 1,69 net iets lager op ervaren stress. De Nederlandse leraren scoren het laagst op stress met een gemiddelde stressscore van 0,97.

Land	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	SD
Nederland	206	,00	3,42	,97	,66
Rusland	639	,00	3,92	1,49	,76
Hongkong	558	,00	4,00	1,71	,82
USA	246	,00	4,00	1,62	,91
Italië	1039	,00	4,00	1,53	,83
India	251	,00	3,96	1,69	,75
Totaal	2939	,00	4,00	1,54	,82

Tabel 5.2 - stressscore lastig gedrag ouders

In Rusland, de Verenigde Staten, Italië en India ervaren leraren de *meeste* stress van de *niet meewerkende ouders*. Van deze vier landen scoren de Russen het laagst met een gemiddelde score van 2,00 op een schaal die loopt van 0 tot 4. In Nederland en Hongkong zeggen de leraren de meeste stress te ervaren van de overbeschermende ouders. De Nederlandse leraren scoren met een gemiddelde stress score van 1,23 op dit type ouders wel beduidend lager dan hun collega's in Hongkong met een gemiddelde score van 2,00.

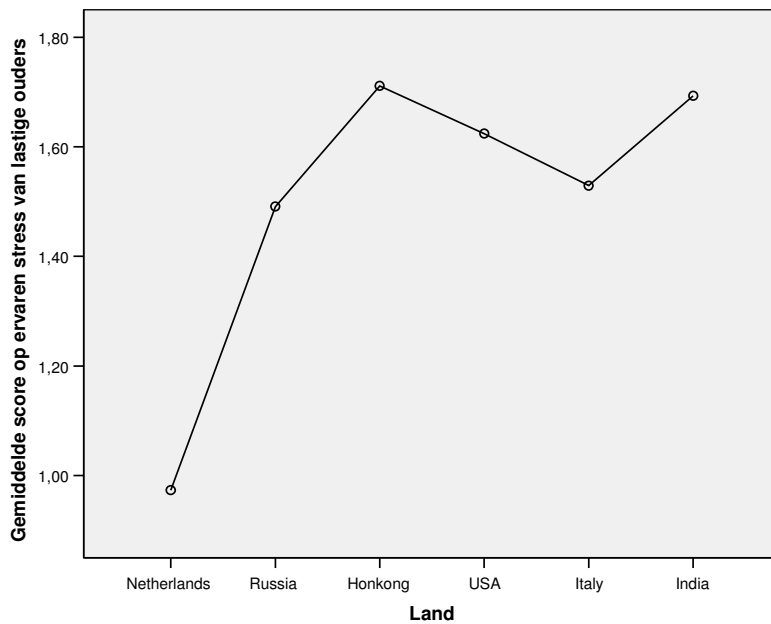
Land	Type ouder waar leraar meeste stress door ervaart	Type ouder waar leraar minste stress door ervaart
Nederland	Overbeschermende ouder Gem. score: 1,23	Ontevreden ouder Gem. score: ,89
Rusland	Niet meewerkende ouder Gem. score: 2,00	Ontevreden ouder Gem. score: 1,09
Hongkong	Overbeschermende ouder Gem. score: 2,00	Betrokken-Niet betrokken ouder Gem. score: 1,51
USA	Niet meewerkende ouder Gem. score: 2,15	Betrokken-Niet betrokken ouder Gem. score: 1,46
Italië	Niet meewerkende ouder Gem. score: 2,15	Ontevreden ouder Gem. score: 1,01
India	Niet meewerkend ouder Gem. score: 2,14	Ontevreden ouder Gem. score: 1,52

Tabel 5.3 - typen ouders in relatie tot ervaren stress

De *minste* stress wordt in Nederland, Italië en India ervaren van de *ontevreden ouder*. In Nederland is de gemiddelde stressscore op dit type ouder het laagst; In India wordt in verhouding de meeste stress ervaren van de *ontevreden ouder*. In Hongkong en Rusland is de gemiddelde stress score het laagst voor de *betrokken-niet betrokken* ouder.

Opvallend is dat de hoogste gemiddelde stressscore per oudertype in Nederland 1,23 is, terwijl dit in de andere landen rond de 2 ligt. De laagste stressscore in Nederland is 0,89. In de andere landen ligt dit hoger, nl. boven de 1. Vergeleken met Hongkong, de Verenigde Staten en India scheelt dit zelfs ruim een half punt. Dit betekent dat de Nederlandse leraren vergeleken met de andere vijf landen de minste stress ervaren van lastig ouder gedrag. Deze bevinding sluit aan bij recent Europees onderzoek van arbeidsbemiddelaar Kelly Services naar stress bij werknemers in Europa (2005). Zij vonden ook dat Nederlandse werknemers veel minder last van stress hebben dan hun Europese collega's.

Met behulp van een variantieanalyse (One Way Anova) is gekeken of de verschillen in ervaren stress tussen de landen significant zijn. De variabele "totaal ervaren stress" is hier als afhankelijke variabele gebruikt. Bij een alfa van 0,05 blijkt het verschil tussen de landen inderdaad significant te zijn. Met een post hoc toets kijken we vervolgens *welke* landen significant van elkaar verschillen. Nederland verschilt als enige van de zes landen significant van al de andere vijf landen op ervaren stress. Het verschil in ervaren stress is het grootst tussen Hongkong en Nederland (0,74). Tussen de Russische en de Nederlandse leraren is het verschil het kleinst (0,52). Uit de grafiek van de means plots valt af te lezen dat, zoals we eerder ook konden opmaken uit de frequentietabellen, de Nederlandse leraren de laagste score hebben op "ervaren stress".

Figuur 5.1 – grafiek gemiddelde stress score per land

Het significante verschil in ervaren stress tussen Nederland en de vijf andere landen in dit onderzoek, vinden we ook als we de ervaren stress uitsplitsen naar de vijf typen lastig oudergedrag. Nederland verschilt significant van de andere landen op elk ouder type, behalve als het gaat om de *ontevreden ouder*. Hier is geen significant verschil te vinden tussen Nederland enerzijds en Rusland en Italië anderzijds.

6 Kenmerken ouder en leraar in relatie tot stress

*De onderzoeksvraag die aan de orde komt in dit hoofdstuk is:
Zijn factoren als*

- *seks van de leraar*
 - *aantal jaren ervaring van de leraar*
 - *type school waar de leraar les geeft*
 - *seks van de ouder*
 - *opleidingsniveau van de ouder*
 - *afkomst van de ouder*
 - *betrokkenheid van de ouder bij de school*
- van invloed op de ervaren stress door de leraren?*

Zijn ouder- en/of leraar kenmerken van invloed op ervaren stress bij de leraar. Veroorzaken vaders misschien meer stress dan moeders of hebben onervaren leraren misschien meer last van stress? De onafhankelijke variabelen die we hebben meegenomen in de analyse om deze vraag te beantwoorden zijn:

- *seks van de leraar (ysch_4)*
- *aantal jaren ervaring van de leraar (ysch_8a)*
- *type school waar de leraar les geeft (ysch_1)*
- *seks van de ouder (bddp_2)*
- *opleidingsniveau van de ouder (bddp_7)*
- *afkomst van de ouder (bddp_4)*
- *betrokkenheid van de ouder bij de school (bddp_8)*

Als afhankelijke variabelen zijn de 24 items gebruikt, die de ervaren stress van lastig gedrag van ouders meten (*sbdp_1* tot en met *sbdp_24*).

In eerste instantie is gekeken of de vraag welke factoren van invloed zijn op de ervaren stress door leraren, beantwoord kan worden met een multi-pele regressie analyse, waarin alle onafhankelijke variabelen zijn opgenomen als predictor en de gemiddelde score op de stress items als afhankelijke variabele (*stress_tot*). Dit levert een multipel correlatie kwadraat op van 0,03 oftewel een verklaarde variantie van 3%. Dit is zo laag, dat we afzien van het gebruik van deze methode. De invloed van bovengenoemde variabelen op ervaren stress door lastig gedrag van ouders, wordt hieronder per variabele bekeken.

Als we kijken naar de invloed van de variabele *seks van de leraar* op de ervaren stress, zien we dat mannelijke leraren iets lager scoren op “ervaren stress” dan vrouwen.

Sekse leraar	Gemiddelde stress score	SD
Vrouw	1,55	,81
Man	1,49	,86

Tabel 6.1 - invloed sekse leraar op ervaren stress

Met behulp van de t-toets is gekeken of dit verschil ook significant is. Er wordt tweezijdig getoetst bij een alfa van 0,05. Het verschil tussen mannen en vrouwen blijkt niet significant te zijn. Dit betekent dat vrouwen niet significant meer stress ervaren van lastige ouders dan mannen.

Een verdere uitsplitsing van ervaren stress naar oudertype levert het volgende beeld.

Type ouder	Sekse leraar	Gemiddelde stress score	SD
Perfectionistische ouder	vrouw	1,50	1,07
	man	1,46	1,09
Ontevreden ouder	vrouw	1,24	1,15
	man	1,28	1,18
Niet meewerkende ouder	vrouw	2,05	1,10
	man	1,84	1,05
Overbeschermdende ouders	vrouw	1,75	1,10
	man	1,61	1,04
Betrokken-Niet-betrokken ouder	vrouw	1,55	1,05
	man	1,50	1,05

Tabel 6.2 – invloed sekse leraar op ervaren stress per type ouder

De verschillen in ervaren stress tussen mannen en vrouwen zijn erg klein als het gaat om de typen “perfectionistische ouder”, “ontevreden ouder” en “betrokken-niet-betrokken ouder”. Bij de typen “niet meewerkende ouder” en “overbeschermdende ouder” is het verschil in ervaren stress bij mannen en vrouwen wat groter, respectievelijk 0,21 en 0,14. Met behulp van een t-toets bekijken we of die verschillen ook significant zijn. Omdat de verschillen klein zijn en omdat we te maken hebben met “meervoudige vergelijkingen” (meerdere toetsingen tegelijkertijd op het zelfde materiaal), kiezen we een scherpere alfa van 0,01 i.p.v. 0,05.

Het verschil tussen mannen en vrouwen blijkt significant te zijn voor ervaren stress van “niet meewerkende ouder”. Voor het type “overbeschermdende ouder” vinden we dit niet. Sekse van de leraar speelt dus nauwelijks een rol bij ervaren stress van lastige ouders. Alleen van de “niet meewerkende ouder” zien we dat vrouwelijke leerkrachten meer stress ervaren dan hun mannelijke collega's.

Om uit te vinden of het *aantal jaren ervaring als leraar* van invloed is op de ervaren stress van lastig ouder gedrag, hebben we drie ervaringscategorieën gemaakt:

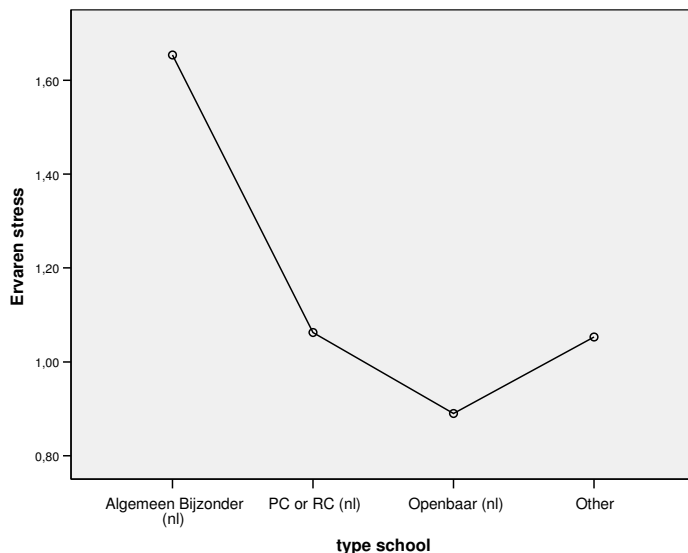
1. weinig ervaren – kleiner of gelijk aan 5 jaar ervaring
2. gemiddeld ervaren – tussen 6 en 15 jaar ervaring
3. zeer ervaren – meer dan 15 jaar ervaring

Vervolgens is een variantieanalyse uitgevoerd om te zien of deze ervaringscategorieën van elkaar verschillen in relatie tot ervaren stress. Deze analyse hebben we per land uitgevoerd. De gevonden verschillen tussen de drie ervaringscategorieën in relatie tot ervaren stress zijn heel klein en slechts in Italië en India vinden we significante resultaten. In Italië vinden we een klein maar significant verschil van 0,16 in ervaren stress tussen leraren met veel ervaring en leraren met een gemiddeld aantal jaren ervaring. Leraren met meer dan 15 jaar ervaring hebben minder stress van lastig ouder gedrag dan leraren met een ervaring tussen de 6 en 15 jaar. In India vinden we een significant verschil van 0,39 tussen de groep leraren met veel ervaring en de leraren met gemiddelde ervaring. Opvallend is dat de leraren met veel ervaring meer stress ervaren van lastige ouders dan leraren met een gemiddelde ervaring.

Is het *type school waar de leraar werkzaam is* van invloed op ervaren stress door lastig gedrag van ouders? In de internationale vragenlijst wordt onderscheid gemaakt tussen “private” en “public” schools. Alleen voor Nederland is van deze indeling afgeweken, omdat wij deze onderverdeling in Nederland niet hanteren. De Nederlandse respondenten konden kiezen tussen de categorieën “algemeen bijzonder”; “protestants christelijk of rooms katholiek”, “openbaar onderwijs” of “ander”. Voor het beantwoorden van de vraag of schooltype van invloed is op stress bij leraren kijken we alleen naar de Nederlandse situatie. Het samennemen van alle typen onderwijs in de zes landen levert problemen op bij de analyse, omdat dan appels met peren vergeleken worden. In de Nederlandse versie van de vragenlijst hebben we vier categorieën onderwijs onderscheiden:

1. PC of RK onderwijs
2. Algemeen bijzonder onderwijs (o.a. Jenaplan, Dalton, Montessori)
3. Openbaar onderwijs
4. Overig

Om te bepalen of het type school van invloed is op de ervaren stress doen we een variantieanalyse. Hieruit blijkt dat alleen het verschil in ervaren stress tussen enerzijds leraren van openbare scholen en anderzijds van leraren op algemeen bijzondere scholen significant is. Aan de grafiek van de *means plots* valt af te lezen dat de meeste stress van lastige ouders ervaren wordt door leraren op algemeen bijzondere scholen. De minste stress wordt ervaren door leraren in het openbaar onderwijs.

Figuur 6.1- grafiek gemiddelden ervaren stress per schooltype

Een volgende variabele waarvan we de invloed op ervaren stress bij de leraar hebben getoetst is “seksse van de ouder”. Ervaren leraren meer stress van vaders dan van moeders, of speelt seksse geen rol?

Seksse ouder	Gemiddelde stress score	SD
vrouw	1,52	,80
man	1,61	,83

Tabel 6.3 - invloed seksse ouder op ervaren stress

Uit bovenstaande tabel valt af te lezen, dat leraren gemiddeld een hogere stress score hebben als de lastige ouder een man is. Het verschil tussen de gemiddelde stressscores van vaders en moeders is echter zeer klein, nl. 0,09. Als we met de t-toets toetsen of dit verschil significant is, blijkt dit niet zo te zijn (alfa=0,05). De seksse van de ouder speelt geen rol bij de stress die de leraar ervaart.

Met behulp van een variantieanalyse berekenen we de verschillen tussen de vier opleidingscategorieën in relatie tot ervaren stress. Als we de zes landen opnemen in de analyse, blijkt de factor *opleidingsniveau van de ouder* geen significante rol te spelen bij de ervaren stress. Als we alleen naar de Nederlandse situatie kijken, wordt wel een significant verschil in ervaren stress gevonden tussen ouders met alleen een middelbare school opleiding en ouders met een universitaire opleiding. Ouders met een universitaire opleiding veroorzaken meer stress. Vergeleken met de andere opleidingscategorieën bestaan geen significante verschillen. Opleidingsniveau van de ouder speelt dus zeer beperkt tot geen rol in de ervaren stress bij de leraar.

De vraag of er een relatie is tussen etnische afkomst van de ouder en ervaren stress bij de leraar blijkt door de gekozen vraagstelling moeilijk te beantwoorden. In de vragenlijst is de respondenten gevraagd naar "het geboorteland van de ouder". Het geboorteland van de ouder zegt echter onvoldoende over de afkomst en culturele achtergrond van de ouder. Er zijn een heleboel ouders die geboren zijn in Nederland, maar wel tot een allochtone groepering worden gerekend. De vraag of er een relatie is tussen afkomst van de ouder en ervaren stress blijft daarom in dit onderzoek onbeantwoord. In overleg met de buitenlandse onderzoekspartners zal gekeken worden hoe deze variabele in de diverse landen geïnterpreteerd kan worden.

Is er een verband tussen ervaren stress en betrokkenheid van de ouder bij de school? De variabele die de betrokkenheid van de ouder uitdrukt, is een ordinale schaal die loopt van 1 (nauwelijks betrokken) tot en met 5 (zeer betrokken). Door te splitsen op de mediaan, verdelen we de variabele in twee groepen:

Groep 1: zeer beperkt tot weinig betrokken (1 en 2)

Groep 2: neutraal tot zeer betrokken (3, 4, en 5)

Vervolgens bekijken we aan de hand van een t-toets voor onafhankelijke groepen of er een significant verschil bestaat tussen de ervaren stress in relatie tot deze twee groepen ouderbetrokkenheid. De overschrijdingskans die gevonden wordt is 0,25 bij een tweezijdige toetsing. Voor een eenzijdige toetsing is dit 0,13. Bij een alfa van 0,05 blijkt de hypothese dat er verschil is tussen de twee groepen geen stand te houden. Dit betekent dat het wel of niet betrokken zijn van ouders bij de school geen invloed heeft op de ervaren stress bij leraren.

Kort samengevat zien we dat vrouwen niet significant meer stress ervaren van lastige ouders dan mannen. Alleen van de "niet meewerkende ouder" vinden we dat vrouwelijke leerkrachten significant meer stress ervaren dan hun mannelijke collega's. De factor "aantal jaar ervaring" speelt nauwelijks een rol. Alleen in Italië en India vinden we kleine significante verschillen en dan alleen tussen de groepen "gemiddeld ervaren leraar" en "zeer ervaren leraar". Wat betreft de invloed van het type school waar de leraar werkzaam is, is alleen gekeken naar de Nederlandse situatie. Hier zien we dat leraren in het openbaar onderwijs de minste stress ervaren, maar dit is alleen significant vergeleken met leraren die werkzaam zijn in het algemeen bijzonder onderwijs. De sekse van de ouder is niet van invloed op de ervaren stress. Over alle zes landen bekeken speelt het opleidingsniveau van de ouder geen rol in de ervaren stress. Wel vinden we voor Nederland dat ouders met een universitaire opleiding meer stress veroorzaken dan ouders met een ander opleidingsniveau. Het wel of niet betrokken zijn van ouders bij de school heeft geen invloed op de ervaren stress bij leraren.

7 Effectiviteitsgevoel

De onderzoeksvragen die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn:

- 1. Hoe effectief voelen de leraren in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India zich in de omgang met lastig oudergedrag?*
- 2. Is er een verband tussen enerzijds de eigen beoordeelde effectiviteit van de leraar in de omgang met lastige ouders en anderzijds de stress die een leraar ervaart?*

De variabelen die gebruikt zijn om de vragen rondom het eigen effectiviteitsgevoel van de leraar in omgang met lastig oudergedrag te beantwoorden zijn de variabelen *edp_1* t/m *edp_11* en de hierop gebaseerde schalen. De items *edp_1*, *edp_2*, *edp_5*, *edp_6*, *edp_7* en *edp_11* zijn omgescoord. De totale alfa van de 11 items is 0,73.

Met behulp van een principale componenten analyse worden twee componenten gevonden, die samen 53,4% van de variantie verklaren. Beide componenten voldoen aan de gestelde norm van tenminste 4 ladingen van 0,60 of hoger. Component I heeft vijf ladingen van 0,74 of hoger; Component II heeft vier ladingen van 0,66 of hoger. De alfa van schaal I is 0,84. Schaal II heeft een alfa van 0,75. Beide component alfa's zijn hoger dan de gevonden alfa voor de 11 items samen. Dit pleit voor het indelen van de 11 items in twee schalen. Statistisch gezien is hier niets op tegen, maar bij nadere bestudering van de inhoud van de items in de gevonden schalen, zien we dat de items in schaal I negatief gesteld zijn en de vragen in schaal II positief. We besluiten op basis hiervan de 11 items toch als één schaal te gebruiken.

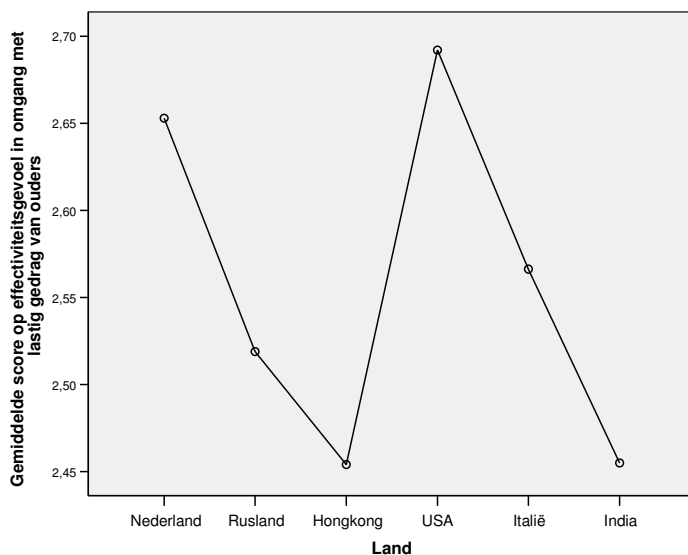
Eerst is voor elk land de gemiddelde score op deze 11 items berekend. Hoe dichter de gemiddelde score bij 4 komt, hoe beter de leraren oordelen over hun eigen effectiviteit in de omgang met lastige ouders.

Land	Gemiddelde score	SD
Nederland	2,65	,54
Rusland	2,52	,60
Hongkong	2,45	,58
USA	2,69	,68
Italië	2,57	,63
India	2,45	,56

Tabel 7.1 - gemiddelde score eigen effectiviteit leraar

Uit tabel 7.1 blijkt dat de leraren uit India en Hongkong zichzelf het minst effectief vinden in de omgang met lastig gedrag van ouders. Ze hebben beiden een gemiddelde score van 2,45 op de effectiviteits items. De Amerikaanse leraren schatten hun eigen effectiviteit het beste in met een gemiddelde score van 2,69. De Nederlandse leraren zitten hier vlak onder met een score van 2,65.

Met behulp van een eenwegs-variantie-analyse bekijken we of de gevonden verschillen ook significant zijn. We gebruiken hierbij de variabele “land” als factor en de variabele *edp_tot* (gemiddelde score op de effectiviteits items) als afhankelijke variabele. Hongkong, het land dat de laagste gemiddelde score heeft op effectiviteit in omgang met lastige ouders verschilt significant van Italië, Nederland en Amerika. Amerika, het land met de hoogste score op effectiviteitsgevoel in omgang met ouders verschilt significant van alle anderen landen, behalve van Nederland.

Figuur 7.1 – grafiek gemiddelde score effectiviteitsgevoel leraar

Zoals uit bovenstaande blijkt zijn er significante verschillen te vinden in effectiviteitsgevoel van de leraar in omgang met lastige ouders in de zes landen. Is er ook een verband te vinden tussen enerzijds de eigen beoordeelde effectiviteit van de leraar in de omgang met lastige ouders en anderzijds de stress die een leraar ervaart? We berekenen de correlatie tussen “ervaren stress” enerzijds en “gevoel van effectiviteit” anderzijds.

Land		Gevoel van effectiviteit
Nederland	Ervaren stress	-,22
Rusland		-,36
Hongkong		-,37
USA		-,19
Italië		-,32
India		-,15
Totaal		-,31

Tabel 7.2 - correlatie stress en effectiviteitsgevoel

Uit tabel 7.2 blijkt dat er voor alle landen een negatieve correlatie is tussen ervaren stress en effectiviteitsgevoel. Hoe minder effectief leraren zich voelen in de manier waarop ze omgaan met lastig ouder gedrag, hoe meer stress ze ervaren. Alhoewel de correlaties niet in alle landen even sterk zijn (b.v. India en de Verenigde Staten), zijn de gevonden correlaties allen significant bij een alfa van 0,05. Zelfs bij een alfa van 0,01 zijn de correlaties significant, met uitzondering van India.

8 Gezondheid

De onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk aan de orde komt is:

1. *Is de ervaren stress door lastig oudergedrag van invloed op de gezondheid van de leraren in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India.*

De variabelen die gebruikt zijn om de vragen rondom de algemene gezondheid van de leraar in relatie tot de ervaren stress te beantwoorden zijn de variabelen health_1 t/m health_12. Deze items hoeven niet omgescoord te worden, want alhoewel de stellingen soms positief en soms negatief gesteld zijn, wordt dit verschil opgevangen in de manier waarop de antwoorden geformuleerd zijn. Als de stelling positief gesteld is, is een score 0 een bevestiging “beter dan anders”. Als de stelling negatief geformuleerd is, dan is score 0 een ontkrachting van de stelling “helemaal niet. Een hoge score op deze items betekent dat de respondent een slechte gezondheid heeft. De totale alfa van de 12 items is 0,88.

De leraren in Hongkong en de Verenigde Staten scoren het hoogst op de vragen over de eigen gezondheid, respectievelijk 1,15 en 1,05. Zij voelen zich het minst gezond vergeleken met hun collega's in India, Nederland, Rusland en Italië. De Indiase leraren scoren het laagst op deze vragen met een gemiddelde van 0,64 op een 4-puntsschaal. Zij voelen zich in verhouding het meest gezond.

Land	N	Gemiddelde	SD
Nederland	212	,88	,35
Rusland	661	,93	,44
Hongkong	581	1,15	,49
USA	273	1,05	,50
Italië	1040	,97	,46
India	252	,64	,36
Totaal	3019	,97	,47

Tabel 8.1 - effecten op gezondheid

Met behulp van een principale componenten analyse worden twee componenten gevonden, die samen 54% van de variantie verklaren. Van deze twee componenten, blijkt slecht 1 component te voldoen aan de norm dat een component betrouwbaar is als deze vier of meer ladingen boven de 0,60 heeft. Hierop wordt besloten de gezondheid items niet op te delen in schalen, maar als één schaal te gebruiken.

Om de effecten van de ervaren stress door leraren, als gevolg van lastig oudergedrag te onderzoeken, berekenen we de correlatie tussen enerzijds de gezondheids items en anderzijds de stress items. In onderstaande tabel worden de correlaties per land weergegeven.

Landen	<i>r</i>	Slechte gezondheid
Nederland	Ervaren stress van lastig ouder gedrag	,27(**)
Rusland		,24 (**)
Hongkong		,33(**)
USA		,25(**)
Italië		,24(**)
India		,16(*)
Totaal		,25(**)

Tabel 8.2 – correlatie ervaren stress en gezondheid

We zien in tabel 8.2 een duidelijke samenhang tussen ervaren stress door lastig oudergedrag en een slechte gezondheid. Als we de zes landen samen nemen, vinden we een correlatie van 0,25 die significant is bij een alfa van 0,01. Als we dit uitsplitsen naar land, zien we dat deze correlatie in alle landen significant is bij een alfa van 0,01, behalve in India. Voor India is de correlatie significant bij een alfa van 0,05. De samenhang tussen ervaren stress enerzijds en een slechte gezondheid anderzijds vinden we dus in alle landen die deelnemen aan dit onderzoek, maar is het grootst in Hongkong. Nederland komt hier op een tweede plaats. In India is de correlatie tussen ervaren stress en een slechte gezondheid het kleinst.

9 Effect stress op het werk

Onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk aan de orde komt:

1. *Wat is het effect van de ervaren stress op het werk van de leraar in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India?*

De variabelen die gebruikt zijn om de vragen rondom de impact van lastig ouder gedrag op het werk van de leraar te beantwoorden zijn de variabelen *ewdp_1* t/m *ewdp_24*. Het gaat hierbij om items over werkplezier en relaties met (andere) ouders. De items *ewdp_7*, *ewdp_13*, *ewdp_14*, *ewdp_19*, *ewdp_21* en *ewdp_23* zijn omgescoord. De totale alfa van de 24 item is 0,83.

Met behulp van een principale componenten analyse worden vier componenten gevonden, die samen 50,5% van de variantie verklaren. Componenten III en IV lijken niet betrouwbaar, omdat ze respectievelijk maar één en twee ladingen boven de 0,60 hebben. De andere twee componenten voldoen wel aan de norm van vier of meer ladingen boven de 0,60. Component I heeft acht ladingen boven de 0,60 en component II heeft vier ladingen boven de 0,60. De twee betrouwbare componenten bevatten samen slechts 12 van de 24 items. Dit is de helft van het totale aantal items. De alfa van de 24 items is 0,83; de alfa's van component I en component II zijn respectievelijk 0,86 en 0,74. Op basis van deze gegevens kiezen we ervoor om de 24 items betreffende de impact van lastig ouder gedrag op het werk van de leraar als één schaal te gebruiken. De homogeniteit en de betrouwbaarheid nemen niet toe door de items op te delen in schalen.

Land	Gemiddelde	SD
Nederland	1,43	,46
Rusland	1,59	,60
Hongkong	1,78	,59
USA	1,84	,69
Italië	1,50	,55
India	1,67	,60

Tabel 9.1 - gemiddelde score impact lastige ouders op werk

Uit tabel 9.1 blijkt dat de impact op het werk van de Amerikaanse leraren met 1,84 het grootst is, op een schaal van 0 tot 4, waarbij een hoge score een negatieve impact weergeeft. De Nederlandse leraren scoren het laagst met 1,43.

Met een eenwegs-variantie-analyse bekijken we of het verschil tussen de zes landen significant is. Nederland blijkt significant van de anderen landen te verschillen, op Italië na. Amerika, het land waar de leraren het hoogst scoren op de "werk impact" variabele, verschilt significant van alle andere landen, met uitzondering van Hongkong.

Hoe de gevonden verschillen tussen de landen te verklaren zijn zullen we in een volgende analyseronde in overleg met de onderzoekers uit Hongkong, Rusland, de Verenigde Staten, Italië en India verder uitwerken.

10 Schoolkarakteristieken

Onderzoeksvraag die in dit hoofdstuk aan de orde komt is:

1. Hoe tevreden zijn leraren in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India over de verschillende aspecten van de school waar hij/zij werkzaam is?
2. Is er een samenhang tussen enerzijds schoolkarakteristieken, zoals collegiale steun of betrokkenheid van ouders en buurt en anderzijds ervaren stress?

Hoe hoger de score op dit onderdeel van de vragenlijst is, hoe tevredener de respondent is met de verschillende aspecten van de school waar hij/zij werkzaam is. De schaal loopt van 1 (zeer ontevreden) tot 4 (zeer tevreden). De leraren in de zes verschillende landen scoren allemaal vrij hoog, d.w.z. 2,29 of hoger. India scoort het hoogst op dit aspect met een gemiddelde van 2,76. Rusland scoort het laagst met een gemiddelde van 2,29.

Land	N	Gemiddelde	SD
Nederland	211	2,69	,49
Rusland	660	2,29	,52
Hongkong	581	2,38	,51
USA	276	2,35	,70
Italië	1050	2,40	,54
India	252	2,76	,65

Tabel 10.1 - gemiddelde tevredenheids score op karakteristieken school

De items die gebruikt worden om deze vraag te beantwoorden zijn de ervaren stress items (sbdp_1 t/m sbdp_24) met een alfa van 0,92 én de items die positieve schoolkarakteristieken meten (chasch_1 t/m chasch_19). De alfa van de items over positieve schoolkarakteristieken is 0,91.

Met behulp van principale componenten analyse is gezocht naar componenten binnen de 19 items over positieve schoolkarakteristieken. Deze items bevatten onder meer vragen over collega's, ouders, leerlingen en management van de school. Er worden vier componenten gevonden die samen 67% van de variantie verklaren. Er zijn echter maar drie componenten die voldoen aan de norm, dat er tenminste vier ladingen per component moeten zijn hoger dan 0,60. De vierde component heeft maar drie ladingen hoger dan 0,60. Deze ladingen zijn echter wel hoog (tussen de 0,72 en 0,87) en bovendien goed interpreteerbaar. We besluiten daarom deze vierde component toch te gebruiken in de verdere analyse. De vier schalen die nu onderscheiden worden zijn:

Componenten	Items	Alfa
tevredenheid ouderbetrokkenheid	chasch_10; chasch_11; chasch_12; chasch_15; chasch_16; chasch_18; chasch_19	,89
ervaren steun/competenties collega's	chasch_1 t/m chasch_5	,83
tevredenheid over gedrag leerlingen	chasch_6 t/m chasch_9	,86
tevredenheid over betrokkenheid gemeenschap/buurt	chasch_13; chasch_14 en chasch_17	,89

Tabel 10.2 –componenten positieve schoolkarakteristieken

We berekenen de correlatie tussen “ervaren stress” enerzijds en “positieve schoolkarakteristieken” anderzijds, om te kijken of er samenhang is tussen deze variabelen.

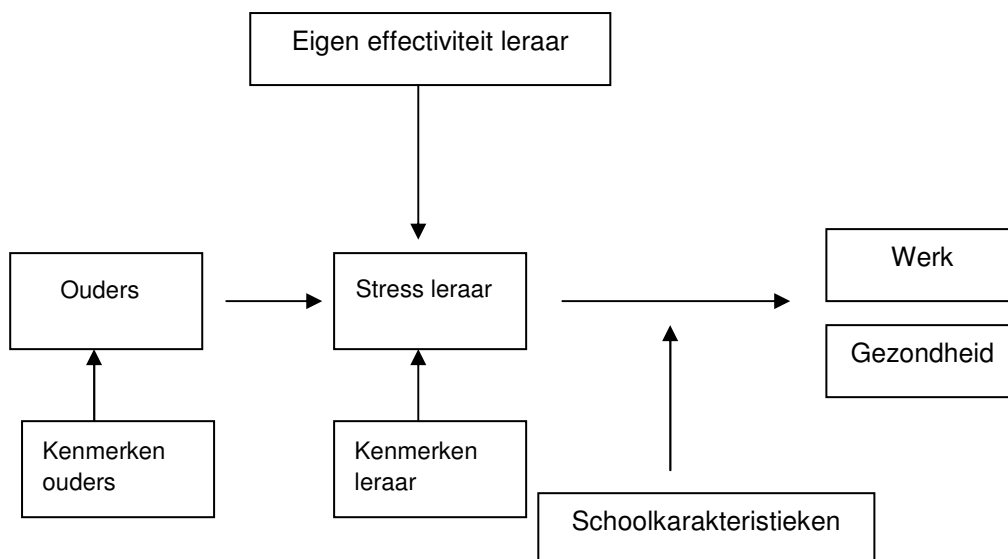
Land	<i>r</i>	Positieve schoolkarakteristieken
Nederland	Ervaren Stress	-,12
Rusland		-,12**
Hongkong		-,09*
USA		,05
Italië		-,11**
India		-,09
Totaal		-,09**

Tabel 10.3 – correlatie positieve schoolkarakteristieken en stress

We vinden een kleine negatieve correlatie tussen positieve schoolkarakteristieken en ervaren stress, nl. -0,09. De correlatie is significant bij een alfa van 0,01. Dit zou betekenen dat positieve schoolkarakteristieken een positieve invloed hebben op ervaren stress, maar het verband is zwak. Als we dit bekijken per land, valt op dat het verband in India en Nederland niet significant is. In Amerika is vinden we zelfs een klein positief verband, maar dit is niet significant. Het is waarschijnlijk dat de gevonden resultaten alleen significant zijn door de grootte van de steekproef. Het gevonden verband is te verwaarlozen.

11 Conclusie

In het ouder-leraar-stress onderzoek, dat is uitgezet in Nederland, Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India, is data verzameld over stress bij leraren door als lastig ervaren oudergedrag. Onderzocht is hoe de ervaren stress van invloed is op de gezondheid en het werk van de leraar. Daarnaast is gekeken of factoren als ervaring van de leraar, doelmatigheidsgevoel van de leraar en schoolkenmerken, een positieve invloed hebben op de ervaren stress. In onderstaande figuur is de onderzoeksopzet schematisch weergegeven.

Figuur 11.1 – schematische weergave onderzoeksopzet

Nederlandse leraren ervaren, vergeleken met hun collega's in Rusland, Hongkong, de Verenigde Staten, Italië en India de *minste* stress van lastige ouders. Dit verschil is significant. Leraren in Hongkong ervaren de *meeste* stress van lastig oudergedrag, maar ze verschillen hierin niet significant van de andere vijf landen in dit onderzoek. Alleen vergeleken met de ervaren stress door Nederlandse, Russische en Italiaanse leraren is het verschil significant.

De bevinding dat Nederlandse leraren gemiddeld het laagst scoren op stress, sluit aan bij recent Europees onderzoek naar stress bij werknemers in Europa (2005). Zij vonden ook dat Nederlandse werknemers veel minder last van stress hebben dan hun Europese collega's. Als we kijken naar de commentaren die de Nederlandse leraren geven in antwoord op de gestelde open vragen over de meest lastige ouder, zien we dat Nederlandse leraren wel degelijk in aanraking komen met potentieel stressvol gedrag van ouders. Hoe het komt dat Nederlandse leraren hierin verhouding weinig stress van ervaren, kunnen we niet eenvoudig verklaren. Misschien dat de nuchtere houding waar Nederlanders bekend om staan een positieve invloed heeft op het kunnen relativiseren van lastige situaties die zich soms voordoen tussen leraren en ouders. Ook kan het zijn dat de geringe "power distance" of hiërarchie binnen schoolteams, leraren de mogelijkheid geeft om frustraties over lastige interacties met ouders makkelijk te bespreken met collega's en

directie. Opbouw van stress wordt hierdoor wellicht in de kiem gesmoord. Het is de bedoeling deze mogelijk culturele invloeden op de onderzoeksgegevens in een volgend stadium van de analyse nader te onderzoeken in samenspraak met de betrokken onderzoekers uit Rusland, Hongkong, Italië, India en de Verenigde Staten. Gezocht zal worden naar culturele en maatschappelijke verklaringen op basis van o.a. de theorie van Hofstede (1984) en het Globe project (2004).

Welke type oudergedrag levert nu de meeste stress op? De leraren in dit onderzoek, alle landen samengenomen, ervaren de meeste stress van de *niet meewerkende ouder*: ouders die niet naar ouderavonden komen; niet bereid zijn om hun kind thuis te begeleiden bij extra huiswerk of ouders die er moeite mee hebben betrokken te zijn bij de schoolloopbaan van hun kind(eren). De minste stress wordt veroorzaakt door de *ontevreden ouder*: ouders die boos of vijandig gedrag vertonen richting leraar.

Type ouder	Minimum	Maximum	Gemiddelde stressscore	SD
1. Niet meewerkende ouder	0	4	2,02	1,10
2. Overbeschermende ouders	0	4	1,73	1,09
3. Betrokken-Niet-betrokken ouder	0	4	1,54	1,05
4. Perfectionistische ouder	0	4	1,49	1,08
5. Ontevreden ouder	0	4	1,25	1,16

Tabel 11.1 – gemiddelde stressscore per type ouder

Als we dit verder uitsplitsen naar land, zien we dat over de zes landen bezien, er twee typen lastige oudergedrag zijn die het hoogst scoren. De *niet meewerkende ouder* levert de meeste stress op in Rusland, de Verenigde Staten, Italië en India. In Nederland en Hongkong hebben de leraren de meeste last van de *overbeschermende ouder*: de ouder die overdreven bezorgd is over het welbevinden van het kind:

Minst stressvol vinden leraren in Nederland, Rusland, Italië en India de *ontevreden ouder*: ouders die boos of vijandig gedrag vertonen richting leraar. In Hongkong en de Verenigde Staten wordt de *betrokken-niet betrokken ouder* het minst stressvol gevonden. Dit is de ouder die in eerste instantie iets toezegt, maar vervolgens haar of zijn afspraak niet nakomt.

Land	Type ouder waar leraar meeste stress van ervaart	Type ouder waar leraar minste stress van ervaart
Nederland	Overbeschermende ouder	Ontevreden ouder
Hongkong	Overbeschermende ouder	Betrokken-Niet betrokken ouder
Rusland	Niet meewerkende ouder	Ontevreden ouder
USA	Niet meewerkende ouder	Betrokken-Niet betrokken ouder
Italië	Niet meewerkende ouder	Ontevreden ouder
India	Niet meewerkend ouder	Ontevreden ouder

Tabel 11.2 – meest en minst stressvol oudertype per land

Welke effecten van lastig ouder gedrag hebben we in dit onderzoek gevonden op de factoren *gezondheid van de leraar* en *het werk(plezier) van de leraar*? Met betrekking tot het effect op het werk van de leraar, zien we dat de leraren in dit onderzoek gemiddeld 1,61¹⁰ scoren op de vragen over het effect dat de meest lastige ouder heeft op de leraar. Het effect op het werk van de leraar, bezien over alle zes de landen, lijkt dus niet zo groot. De schaal loopt immers van 0 tot 4 en dan is een score van 1,61 vrij laag. Als we de score op deze variabele per land bekijken, zien we dat het effect op het werk van de leraar het grootste is in Amerika en in iets mindere mate ook in Hongkong. De Nederlandse leraar ervaart het kleinste effect op zijn/haar werk(plezier).

Land	Gemiddelde score	SD
1. USA	1,84	,69
2. Hongkong	1,78	,59
3. India	1,67	,60
4. Rusland	1,59	,60
5. Italië	1,50	,55
6. Nederland	1,43	,46

Tabel 11.3 – effect lastige ouder op werk leraar

Om het effect van lastig oudergedrag op de algemene gezondheid van de leraar vast te stellen, hebben we een correlatie berekening gebruikt. We vinden een correlatie van 0,25, significant bij een alfa van 0,01. Gekwadrateerd geeft dit een variantie van ruim zes procent. Geen sterk verband. Als we dit per land bekijken, zien we dat in Hongkong het verband tussen beide variabelen het sterkst is. In India is de gevonden correlatie het kleinst, slechts 0,16.

¹⁰ De schaal loopt van 0 tot 4, waarbij een hoge score een negatief effect betekent.

Land	<i>r</i>	Slechte gezondheid
Nederland	Ervaren stress van	,27(**)
Rusland		,24 (**)
Hongkong		,33(**)
USA		,25(**)
Italië		,24(**)
India		,16(*)
Totaal		,25(**)

Tabel 11.4 – samenhang stress en gezondheid

Alhoewel uit onderzoek blijkt dat er een sterk negatief verband is tussen stress en gezondheid (Guglielmi & Tatrow, 1998), vinden wij een dergelijk sterk verband in dit onderzoek niet.

Zijn er factoren die het verband tussen *ervaren stress* enerzijds en *impact op het werk en gezondheid* anderzijds beïnvloeden? Uit de literatuur blijkt dat factoren als positieve schoolkenmerken (Dussault, Deaudelin, Royer & Loiselle, 1999) en doelmatigheidsgevoel bij de leraar (Bandura, 1997, Brouwers & Tomic, 1998) effecten van stress op het werk en de gezondheid van de leraar positief kunnen beïnvloeden. Naast deze factoren is door ons gekeken of er ouder- of leerkrachtfactoren zijn die positief dan wel negatief van invloed zijn op de ervaren stress. Voor de leraar hebben we bijvoorbeeld gekeken naar de factoren sekse, ervaring, en type school waar hij/zij lesgeeft. Voor de ouder hebben we gekeken naar de factoren sekse, opleiding en ouderbetrokkenheid.

Uit ons onderzoek blijkt dat de sekse van de leraar nauwelijks een rol speelt bij ervaren stress van lastige ouders. Alleen als het gaat om de *niet meewerkende ouder*, zien we dat vrouwelijke leerkrachten significant meer stress ervaren van dit type ouder dan hun mannelijke collega's. De sekse van de ouder speelt overigens geen rol bij ervaren stress. Leraren hebben net zoveel stress van vaders als van moeders. De factor *aantal jaren leservaring* blijkt ook nauwelijks van invloed op de stress die de leraar ervaart. Alhoewel we vooraf verwachtten dat leraren met minder dan 5 jaar ervaring meer stress ondervinden van lastig ouder gedrag, vinden we dit niet. Alleen in Italië zien we een klein significant verschil (0,16) in stress beleving tussen de groep gemiddeld ervaren leraren en zeer ervaren leraren, waarbij de laatste groep de minste stress ervaart. In India vinden we een groter significant verschil (0,39) tussen dezelfde twee groepen. Opvallend en voorsnog onverklaarbaar is echter, dat in India de leraren met de meeste ervaring ook de meeste stress hebben.

Als we kijken naar de factor *type school*, waarbij we alleen de Nederlandse situatie hebben bekeken i.v.m. de grote verscheidenheid in schooltypen in de zes landen, zien we het volgende: Leraren in het openbaar onderwijs ervaren de minste stress van alle schooltypen, waarbij het verschil met het algemeen bijzonder onderwijs zelfs significant is.

De factor *ouderbetrokkenheid*, de mate waarin een ouder betrokken is bij de school, blijkt na toetsing ook geen invloed te hebben op de ervaren stress bij leraren.

Hoe is het eigen effectiviteits- of doelmatigheidsgevoel van de leraar in de omgang met als lastig ervaren ouders? Kunnen wij met onze onderzoeksresultaten eerder onderzoek over de relatie tussen stress en doelmatigheidsgevoel onderschrijven? Alhoewel de correlaties tussen de twee

factoren die wij vinden niet in alle landen even sterk zijn (b.v. India en de Verenigde Staten), zijn ze wel significant. De landen waar deze relatie het sterks is, zijn Hongkong, Rusland en Italië. In respectievelijk India, de Verenigde Staten en Nederland zijn de gevonden verbanden het kleinst.

Land	<i>r</i>	Gevoel van effectiviteit
Nederland	Ervaren stress	-,22
Rusland		-,36
Hongkong		-,37
USA		-,19
Italië		-,32
India		-,15

Tabel 11.5 – samenhang stress en effectiviteitsgevoel

Tenslotte, de relatie tussen positieve schoolkarakteristieken en ervaren stress. Is de tevredenheid van de leraar over ouderbetrokkenheid; ervaren steun en competenties van collega's; tevredenheid over het gedrag van leerlingen en tevredenheid over de betrokkenheid van de buurt positief van invloed op stress ervaren van lastig oudergedrag? Op basis van de resultaten van dit onderzoek, kunnen wij die conclusie niet trekken. De gevonden correlaties tussen positieve schoolkenmerken en stress zijn niet in overeenstemming met de verwachte positieve relatie. De gevonden correlatie is zeer klein, nl. -0,09. Alhoewel de correlatie significant is bij een alfa van 0,01, is de verklaarde variantie slechts 0,8%.

Land	<i>r</i>	Positieve schoolkarakteristieken
Nederland	Ervaren Stress	-,12
Rusland		-,12**
Hongkong		-,09*
USA		,05
Italië		-,11**
India		-,09
Totaal		-,09**

Tabel 11.6 – samenhang stress en positieve schoolkarakteristieken

Tenslotte

Het model dat ten grondslag ligt aan dit onderzoek blijft in grote lijnen overeind, hoewel we nadrukkelijk opmerken dat het model niet in zijn geheel getoetst is. In de analyse zijn enkel losse verbanden nagegaan. Leraren ervaren zeker stress van lastig oudergedrag, maar in beperkte mate. Zeker in Nederland valt de stress die leraren ervaren van ouders mee. Als we per land kijken naar de meest lastige ouder en de stress die de leraar van dit oudertype ervaart, zien we een sterker verband tussen lastig oudergedrag en leraarstress, maar het blijft binnen de perken. Het vanuit het model verwachte negatieve effecten van stress op werk(plezier) en gezondheid van leraren vinden we in dit onderzoek ook. Wel moet gezegd worden dat de negatieve effecten op het werk van de leraar niet heel groot zijn. De effecten op de gezondheid zijn sterker.

In het model wordt verondersteld dat kenmerken van ouder en leraar van invloed zijn op de ervaren stress. Deze kenmerken blijken in ons onderzoek nauwelijks een rol te spelen: of de leraar vrouw of man is, de lastige ouder een vader of een moeder is, het opleidingsniveau of het aantal jaar ervaring van de leerkracht, het effect is beperkt of niet aanwezig.

Tenslotte wordt in het model een positieve invloed verwacht van interveniërende factoren, zoals effectiviteitsgevoel bij de leraar en positieve schoolkenmerken. Effectiviteitsgevoel van de leraar blijkt inderdaad een vrij sterk negatief verband te houden met ervaren stress. Dit interveniërend effect vinden we echter niet bij de factor "positieve schoolkarakteristieken". Het gevonden verband is zo klein, dat het effect te verwaarlozen valt.

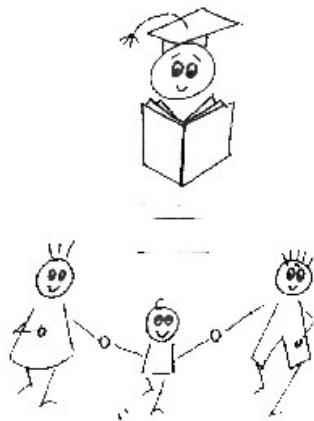
Tot slot willen we opmerken dat de hier gepresenteerde analyses een voorlopig karakter hebben en slechts de bedoeling hebben de lezer een duidelijke indruk te geven van het aanwezige materiaal. Nadere en verdergaande analyses, gestuurd door goede theoretische vragen die recht doen aan de gecompliceerdheid van het materiaal, zullen moeten uitwijzen of de hier gepresenteerd verbanden en relaties stand houden. In een eventuele vervolganalyse zal dieper ingegaan moeten worden op de vraag waarom de gevonden verbanden vaak veel zwakker zijn dan wij verwacht hadden. Ook zal dan meer aandacht besteed moeten worden aan de manier waarop de enquêtes zijn afgenomen (uitgezet) en dus ook aan de representativiteit van de gegevens voor de respectievelijke landen.

In de vraagstelling naar de respondenten zijn we uitgegaan van de *meest* lastigste ouder. In de analyses hebben we geprobeerd uit het materiaal te komen tot beelden van typen lastige ouders. In de nadere analyse zal op dit punt moeten blijken of het veronderstelde verband tussen de vraagstelling en deze uitwerking ook daadwerkelijk stand houdt. Een eventuele vervolg analyse zal ook verder moeten ingaan op de kwalitatieve resultaten in de vorm van de geschreven commentaren van de docenten.

Bijlage 1 – Vragenlijst

Teachers and Parents

The questionnaire for teachers about parents

A line drawing illustration of a teacher and three children. The teacher, at the top, is a round figure wearing a graduation cap and holding an open book. Below the teacher are three children: a girl on the left, a boy in the middle, and another girl on the right. They are all smiling and holding hands in a circle. The entire illustration is centered on the page.

Introduction

Objective of the research

The Utrecht University of Professional Education has been doing research on the relationship between teachers and parents of students in the Netherlands since 2003. The data from this study will help determine in what way demanding or difficult parents create stress in teachers. The objective of this research is to develop an instrument that will give teachers insight into their interactions with parents. The questionnaire was developed by students of the Educational Faculty of Utrecht under the guidance of Professor Kees van der Wolf Ph.D and Huub Everaert Ph.D. These students work as teachers in their daily life. As professional educators and fellow teachers they are familiar with the everyday practice of teaching.

Please note: In this questionnaire we ask you to think of the most demanding or difficult parent you have to deal with. By parent we mean the caregiver of the child. Besides the biological parent, this could also be a foster parent, a stepparent, a grandparent or other family member.

Questions about a specific parent

This questionnaire is divided into five parts. In the first part you are asked some questions about the school and group or class in which you work. The second part asks about the contact between you and a difficult parent of one of your students. You are then asked to indicate what the effect is on you and your work as a teacher. In answering these questions we ask you to think of the most demanding or difficult parent you have to deal with. This part is concluded with a number of questions specifically concerning that difficult parent.

General questions

In the third part you no longer have to think of a specific parent. There are a number of questions about how you deal with parents and the possible negative feelings these interactions may create. In the fourth part, we look at your interaction with co-workers, parents and community when dealing with students with emotional or behavioral problems and the atmosphere amongst students at your school. In the fifth and final part we ask some questions about your general level of happiness, depression, anxiety and sleep disturbance over the past week.

Important

The various parts differ strongly from each other in various ways; in subject matter but also in the way you need to respond to the various questions. Please do read the instructions carefully when filling out each part of the questionnaire. It will take you approximately 30 minutes. Your anonymity will be protected in this study. With any questions or comments please contact Bette Prakke (bette.prakke@hu.nl).

First part

The following questions concern yourself and the school you work at.

1. Type of school
 - ☐ private (subsidized)
 - ☐ private (non-subsidized)
 - ☐ public
 - ☐ other
2. Number of pupils at your school location
3. Zip code of this location
4. Your sex
 - ☐ female
 - ☐ male
5. Your religious background
 - ☐ roman catholic
 - ☐ protestant
 - ☐ muslim
 - ☐ hindu
 - ☐ jewish
 - ☐ no religion
 - ☐ other.....
6. Your native country (regardless of nationality)
7. In what type of school do you work as a teacher?
 - ☐ elementary education
 - ☐ special elementary education
 - ☐ secondary education
 - ☐ special secondary education
 - ☐ other.....
- 8a. Number of years in teaching (count all types of education)
- 8b. Number of teaching years in your current school (counting all types of education)
9. Indicate the percentage of parents with whom you have a certain type of relationship, totalling 100% altogether.
 The percentage of parents in your class with whom you have a%
 very good relationship ..%
 good relationship ..%
 neutral relationship ..% +
 bad relationship ..% +
 very bad relationship 100%
10. What percentage of your time per week do you spend dealing with difficult parents? ..%

Second part

(A)

For the following questions we want you to think of the most difficult parent you have to deal with in the current school year. When answering the questions, please keep this particular parent in mind. We don't want you to identify the name of the parent. We just want you to describe this person.

Describe the behavior of the most difficult parent you have to deal with in the current school year.

This behavior is the most difficult for me, because

How, in general, do you handle this parent's difficult behavior?

What recommendations do you have for other teachers for handling this kind of behavior?

Your relationships with the parents of each student may be quite different. Please use the scale below to indicate how close or distant you feel to the most difficult parent you have to deal with in the current year. If you feel close to them, place an "x" on the line below close to the figure of the teacher. If you feel distant to them, place the "x" farther away (i.e. closer to the other end of the line) from the teacher.

Please place a cross indicating how you feel about the relationship between you and the difficult parent.

Difficult parent _____ Teacher

Second part		(B)									
Now please rate the following items, still concentrating on the same specific parent. In the first column, indicate on a scale of 0 to 4 to what extent the behavior occurs. In the second column, indicate on a scale of 0 to 4 to what extent you experience any stress related to this behavior.		How often does the parent show this behavior?					How stressful is it for you if the parent engages in this behavior?				
		0 = doesn't show this behavior at all 4 = shows this behavior a lot					0 = not stressful at all 4 = very stressful				
The difficult parent											
1.	As teacher you feel compelled to take sides with one of the parents.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
2.	This parent doesn't accept responsibility for the consequences of a particular decision.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
3.	This parent hardly ever comes to school.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
4.	This parent uses his/her degree, knowledge, or professional experience in attempt to change the approach of the teacher.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
5.	This parent failed to follow through with an agreement about supervising the child's homework.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
6.	This parent asks your opinion without having one him/herself.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
7.	This parent complains about the other parent of the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
8.	This parent is excessively concerned about the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
9.	This parent expresses the intention to co-operate, but does not follow through.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
10.	This parent never relinquishes control of the child and wants to protect him/her against all dangers.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
11.	This parent shows little initiative.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
12.	This parent uses his/her degree of expertise as an excuse for becoming involved in the education of the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
13.	This parent promises you as a teacher to help the child at home, but does not do it.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
14.	This parent says he/she thinks you are a bad teacher.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
15.	This parent calls to tell you they are unhappy.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
16.	This parent takes little notice of the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
17.	You feel harassed by the parent of the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
18.	This parent is over involved in your classroom.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
19.	This parent avoids contact with you as teacher.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
20.	This parent threatens to go to higher authorities when he/she suspects an alleged misuse of professionalism.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
21.	This parent is very concerned about the health of the child.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
22.	The child of this parent looks tired and neglected.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
23.	This parent is overly concerned about the child's education.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
24.	This parent is involved with the progress of the child to an excessive degree.	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
		0 = doesn't show this behavior at all 4 = shows this behavior a lot					0 = not stressful at all 4 = very stressful				

Second part		(C)
The previous part focused on the extent to which you were stressed or troubled as a result of certain parental behavior. The statements below concern the effect that this parent has on yourself and your work.		To what extent do you agree with the following statement?
		0 = I totally disagree 4 = I totally agree
The impact that this parent has on yourself and your work.		
1. This parent makes me enjoy my work less.	0	1 2 3 4
2. I do not like this parent.	0	1 2 3 4
3. I feel like I am not a good teacher when interacting with this parent.	0	1 2 3 4
4. This parent makes me pay less attention to other parents.	0	1 2 3 4
5. It is a challenge to deal with this parent.	0	1 2 3 4
6. I should be able to manage this parent better.	0	1 2 3 4
7. I feel confident in my teaching skills when interacting with this parent.	0	1 2 3 4
8. Because of this parent, I avoid presenting certain activities in the class.	0	1 2 3 4
9. This parent and I cannot agree on how to deal with the student.	0	1 2 3 4
10. This parent spoils the joy in my work.	0	1 2 3 4
11. This parent's behavior increases my problems with other parents.	0	1 2 3 4
12. Having to pay constant attention to this parent exhausts me.	0	1 2 3 4
13. My relationship with this parent improved as I worked with him/her.	0	1 2 3 4
14. I have experienced moments of success in working with this parent.	0	1 2 3 4
15. This parent makes my school day less enjoyable.	0	1 2 3 4
16. I feel like I am handling this parent all wrong.	0	1 2 3 4
17. I am not happy with the feeling that I have about this parent.	0	1 2 3 4
18. This parent doesn't seem to be concerned about his/her child's behavior.	0	1 2 3 4
19. This parent helped me understand myself better as a teacher.	0	1 2 3 4
20. I feel harassed by this parent.	0	1 2 3 4
21. I feel that this parent and I have the same beliefs about teaching	0	1 2 3 4
22. I feel guilty about not liking this parent.	0	1 2 3 4
23. I learned a lot from working with this parent.	0	1 2 3 4
24. My interaction with this parent is frustrating.	0	1 2 3 4
		0 = I totally disagree 4 = I totally agree

Second part

(D)

The following questions capture various background data concerning the parent about whom you have just answered a number of questions.

Questions concerning the difficult parent:

1. What is the relationship of this problematic parent to the child in your classroom?
 - ☐ he/she is the biological parent
 - ☐ he/she is the stepparent
 - ☐ he/she is the foster parent
 - ☐ he/she is the grandparent
 - ☐ he/she is a sibling
 - ☐ other.....
2. Sex
 - ☐ female
 - ☐ male
3. Age

.....
4. The parent's native country (regardless of nationality)

.....
5. How many children of this parent attend the school in which you teach?

.....child(ren)
6. What is the position of the child in the family of the parent about who you answered the previous questions?
 - ☐ the eldest child
 - ☐ the second child
 - ☐ the third child
 - ☐ the fourth child
 - ☐ the fifth child
 - ☐ the sixth child
 - ☐ other.....
7. The highest education level attained by the parent
 - ☐ elementary school
 - ☐ secondary school
 - ☐ vocational college
 - ☐ university
 - ☐ other.....
8. How involved is this parent with the school?(think of attending parent-teacher conferences, parent committee involvement, helping out at school)
 - ☐ scarcely
 - ☐ not much
 - ☐ neutral
 - ☐ very
 - ☐ very much so
9. When the parent seeks contact with you or with the school, does he or she generally visit alone or with their partner?
 - ☐ alone
 - ☐ with partner
 - ☐ other.....
10. Are there any other people besides this parent who seek contact with you regarding her or his child(ren)?(multiple answers possible)
 - ☐ partner of the parent
 - ☐ grandfather or grandmother
 - ☐ aunt or uncle
 - ☐ other.....

Second part

(E)

The following questions pertain to the background of the partner of the parent about whom you have just answered a number of questions.

Questions regarding the partner of the difficult parent:

1. Does the parent currently have a partner?
 - ☐ yes
 - ☐ no (you have finished answering this part. Please continue with the third part of the questionnaire on the next page)
 - ☐ don't know (you have finished answering this part. Please continue with the third part of the questionnaire on the next page)
2. Is the current partner the biological parent of the child/children at your school?
 - ☐ yes
 - ☐ no
 - ☐ don't know
3. Sex of partner
 - ☐ female
 - ☐ male
4. Age of partner
 - ☐ under 20
 - ☐ 21 to 30
 - ☐ 31 to 40
 - ☐ 41 to 50
 - ☐ over 50
5. The partner's native country (regardless of nationality)
6. The highest education level attained by the partner
 - ☐ elementary school
 - ☐ high school
 - ☐ vocational college
 - ☐ university
 - ☐ other.....

Third part

The following eleven statements are related to effectiveness in dealing with parents and possible negative feelings while working.

Indicate on a scale of 0 to 4 to what extent you agree with the following statements.

	To what extent do you agree with the following statement?
	0 = absolutely disagree 4 = absolutely agree
1. I have difficulty controlling my emotions when I am in conflict with parents.	0 1 2 3 4
2. If something in class goes wrong -no matter what it is -I see myself negatively.	0 1 2 3 4
3. I can build a good relationship with even the most difficult parent.	0 1 2 3 4
4. I have positive characteristics that are very helpful when there is a problem with a parent.	0 1 2 3 4
5. I become upset when a parent repeatedly does not take my advice seriously.	0 1 2 3 4
6. I sometimes change from feeling extremely good about myself to seeing only the bad in me and feeling like a failure.	0 1 2 3 4
7. Parents hurt my feelings by intentionally not following my directions.	0 1 2 3 4
8. I have an ability to resolve conflicts with parents.	0 1 2 3 4
9. I can successfully handle the situation when a parent starts arguing and gets belligerent.	0 1 2 3 4
10. I feel competent to handle an arguing parent.	0 1 2 3 4
11. When even one thing in class goes wrong I begin to feel bad and wonder if I can do well at anything at all.	0 1 2 3 4
	0 = absolutely disagree 4 = absolutely agree

Fourth part

We would like to present you with a few statements about important aspects of your school. They describe the cooperation with your co-workers and the school administration and the sense of responsibility and appropriate behavior of the students.

Indicate on a scale of 0 to 4 to what extent you are pleased about the given aspects.

	0 = I am very displeased about this aspect of the school 4 = I am very pleased about this aspect of the school				
1. The quality of your relationships with co-workers.	0	1	2	3	4
2. The competence of teachers in your school.	0	1	2	3	4
3. The competence of teachers in your school district.	0	1	2	3	4
4. The extent to which your co-workers encourage you and support you in your work.	0	1	2	3	4
5. Your overall satisfaction with your co-workers.	0	1	2	3	4
6. The extent to which students act in a self-disciplined manner.	0	1	2	3	4
7. Your satisfaction with the behavior of students in your school.	0	1	2	3	4
8. The extent to which students are motivated to learn.	0	1	2	3	4
9. Your overall level of satisfaction with student discipline in your school.	0	1	2	3	4
10. The degree of interest shown by parents in the education of their children.	0	1	2	3	4
11. The degree of parent input into school and curriculum development.	0	1	2	3	4
12. The quality of parent input into school and curriculum.	0	1	2	3	4
13. The degree of community input into school and curriculum development.	0	1	2	3	4
14. The quality of community input into school and curriculum development.	0	1	2	3	4
15. The extent to which parents feel responsible for the school performance of their children.	0	1	2	3	4
16. The extent to which parents are supportive of the school and its programs.	0	1	2	3	4
17. The extent to which the community is supportive of the school and its programs.	0	1	2	3	4
18. Your overall level of satisfaction with parents where you work.	0	1	2	3	4
19. Your overall level of satisfaction with the community where you work.	0	1	2	3	4
	0 = I am very displeased about this aspect of the school 4 = I am very pleased about this aspect of the school				

Fifth part

GENERAL HEALTH QUESTIONNAIRE

We would like to know if you have had any medical complaints, and how your health has been in general, over the past few weeks. Please answer all the questions simply by underlining the answer that you think most nearly applies to you. Remember that we want to know about present and recent complaints, not those you had in the past.

It is important that you try to answer all the questions.

HAVE YOU RECENTLY:

- been able to concentrate on whatever you're doing?	Better than usual	Same as usual	Less than usual	Much less than usual
- lost much sleep over worry?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	much more than usual
- felt that you are playing a useful part in things?	More so than usual	Same as usual	Less useful than usual	Much less useful
- felt capable of making decisions about things?	More so than usual	Same as usual	Less so than usual	Much less capable
- felt constantly under strain?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	much more than usual
- felt you couldn't overcome your difficulties?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	Much more than usual
- been able to enjoy your normal day-to-day activities?	More so than usual	Same as usual	Less so than usual	Much less than usual
- been able to face up your problems?	More so than usual	Same as usual	Less able than usual	Much less able
- been feeling unhappy and depressed?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	Much more than usual
- been losing confidence in yourself?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	Much more than usual
- been thinking of yourself as a worthless person?	Not at all	No more than usual	Rather more than usual	Much more than usual
- been feeling reasonably happy, all things considered?	More so than usual	About the same as usual	Less so than usual	Much less than usual

Thank you for answering this questionnaire.
The enclosed letter will inform you of where this completed survey can be turned in.

Bijlage 2 - Typen ouders

Niet meewerkende ouders

Deze ouders hebben er moeite mee de verantwoordelijkheid voor de schoolloopbaan van hun kinderen op zich te nemen. Er kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen aan niet meewerkende gedrag van ouders. Het kan zijn dat een ouder zich onzeker voelt omdat hij of zij een lage opleiding heeft genoten. Ze denken hierdoor hun kind niet goed te kunnen helpen bij hun schoolloopbaan. Als de ouder laaggeschoold is, kan het zijn dat de ouder zich onzeker voelt ten opzichte van de hoger opgeleide leraar. Sommige ouders zijn simpelweg te druk met hun werk en gunnen zich geen tijd om ouderavonden en rapportbesprekingen bij te wonen. Ook kunnen de huiselijke omstandigheden er niet naar zijn. Niet meewerkende ouders kunnen er ook vanuit gaan dat de school verantwoordelijk is voor de opleiding van hun kind en dat de betrokkenheid van de ouder geen bijdrage levert.

Overbeschermende ouders

Deze ouders zijn overdreven bezorgd over het welbevinden van het kind. Dit kan zich op het sociaal-emotioneel terrein afspelen, maar ook ten aanzien van de leerprestaties. Het kan zijn dat deze ouders in het algemeen een verhoogd gevoel van de kwetsbaarheid van het bestaan voelen. Ouders worden steeds bezorgder, signaleert de Engelse socioloog Frank Furedi (1997). Peuters worden van top tot teen in zonwerende pakken gehesen, schoolreisjes worden steeds vaker afgeblazen, omdat ze te gevaarlijk zouden zijn. Onderzoek heeft aangetoond dat ontvoering, moord, geweld, verwondingen en verkeersongelukken de laatste tien jaren gedaald zijn. Toch zijn sommige ouders ongelooflijk bang. Zij proberen door overdreven zorg narigheden voor hun kind te voorkomen.

Perfectionistische ouders (of overbezorgde ouders)

Een perfectionistische ouder wil juist sterk betrokken zijn bij de ontwikkeling van het kind en bij de school. Vaak heeft perfectionisme te maken met persoonlijkheid van de ouder zelf: alles wat minder dan perfect is wordt bekritiseerd of belachelijk gemaakt. Dit heeft negatieve gevolgen voor het kind, zeker wanneer het minder aankan dan de ouders zouden willen. Zulke ouders hebben ook de neiging om van de leerkracht een perfecte prestatie te verwachten. Wanneer een leraar bijvoorbeeld een fout laat zitten in nagekeken werk of zelf een spellingsfout maakt, worden ze daarmee met veel lawaai geconfronteerd. De achterliggende intentie van de ouders is vaak het kind zo veel mogelijk kansen te bieden.

Ontevreden ouders

Deze ouders laten vijandig gedrag zien ten aanzien van de school, de leerkracht of het onderwijsaanbod. De leerkracht wordt beschuldigd van falen in de omgang met het kind. Eigen negatieve ervaringen met beroepsopvoeders kunnen ten grondslag liggen aan de ontevredenheid over wat er in de school gebeurt. Ook kan de boosheid het gevolg zijn van grote bezorgdheid over de toekomst van het kind. Bij problemen zoeken deze ouders het snel 'hoger op'. Zij klagen bij de directie of, in sommige gevallen, bij de inspectie. Dit type probleemgedrag doet een sterk beroep op de professionaliteit van de leerkracht. De leraar wordt van onkunde beschuldigd. Het is lastig om daardoor niet geëmotioneerd te raken.

Betrokken - niet betrokken ouders

Hoewel zij goede voornemens hebben in gesprekken op school, komt het zelden of nooit tot uitvoering van de gemaakte afspraken. Er zijn verschillende redenen denkbaar waarom ouders in gesprek met de leraar beloven bepaalde taken op zich te nemen, maar dit uiteindelijk nietdoen. Soms vinden ouders het gewoon moeilijk om nee te zeggen. Ze willen de leraar te vriend houden door hun positieve intenties te tonen. Andere ouders hebben elke intentie om zich aan de afspraak te houden op het moment dat ze die maken, maar weten niet hoe ze dit tot uitvoering moeten brengen. Uit angst het verkeerd te doen en schade toe te brengen aan hun kind, beginnen ze er niet aan. Andere verplichtingen zoals werk en gezin kunnen ook redenen zijn waarom de ouder zich niet kan houden aan de gemaakte afspraak. Het is zeker niet altijd onwil.

Literatuur

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Brouwers, A. & Tomic, W. (1998). *Student disruptive behaviour, perceived self-efficacy in classroom management and teacher burnout*. Paper presented at the Ninth European Conference on Personality, University of Surrey.
- Carvers, C.S. & Ganellan, R.J. (1983). Depression and components of self-punitiveness: high standards, self criticism and overgeneralization. *Journal of Abnormal Psychology*, 92, 330-337.
- Coladarci, T. (1992). Teachers' sense of efficacy nad commitment to teaching. *Journal of Experimental Education*, 60, 323-337.
- Dussault, Deaudelin, C., Royer, N. & Loiselle, J. (1999). Professional isolation and occupational stress in teachers. *Psychological Reports*, 84, 943-946.
- Everaert, H.A., & Wolf, K. van der (2005). *Challenging Parents, Teacher Characteristics and Teacher Stress*. Oviedo, Spain: September 2005.
- Everaert, H.A. & Wolf, K. van der (2006). Teacher Stress in Dealing with Parents of Students with and without a DSM-IV Diagnosis. 13th International Roundtable on School, Family, and Community Partnerships, (INET). San Francisco, April, 7.
- Glickman, C.D. & Tamashiro, R.T. (1982). A comparison of first-year, fifth-year, and former teachers on efficacy, ego-development, and problem-solving. *Psychology in the schools*, 19, 558-562.
- Greene, R.W., Abidin, R.R., Kmetz, C. (1997). The Index of Teaching Stress: A measure of student-teacher compatibility. *Journal of School Psychology*, 35 (3), 239-259.
- Goldberg D. Manual del General Health Questionnaire. Windsor: NFER Publishing, 1978.
- Guglielmi, R.S. & Tatrow, K. (1998). Occupational Stress, Burnout, and Health in Teachers: A Methodological and Theoretical Analysis. *Review of Educational Research*, 68, 1, 61-99.
- Hofstede, G. (1980). *Cultures Consequences : International Differences in Work-Related Values*. Newbury Park: Sage Publications, Inc.
- House, R.J., Hanges, P.J., Javindan, M., P.W. Dorfman & Gupta, V. (2004). *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Howard, E.R. & J.M. Keefe. (1991). *The CASE-IMS School improvement process*. NASSP, Virginia.

Imants J. & van Zoelen, A. (1995). Teachers' sickness absence in primary schools, school climate and teachers' sense of efficacy. *School Organisation*, 15, 1, 77-86.

Keefe, J.W. (1992). A leader's guide to school restructuring. NASSP, Virginia

Kelly Services (2005).

<http://www.kellyservices.nl/web/nl/services/nl/pages/persberichten18oktober2005.html>

Koeter M.W.J., J Ormel (1987). General Health Questionnaire.

Metlife Survey (2005).

http://findarticles.com/p/articles/mi_m0EIN/is_2005_June_14/ai_n13812826

Nunnally, J.C. (1978). Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill.

Parkay, F.W., Greenwood, G. Olejnik, S. & Proller, N. (1988). A study of the relationship among teacher efficacy, locus of control and stress. *Journal of Research and Development in Education*, 21(4), 13-22.

Prakke, B., Peet, van A., Wolf, van der J.C. (2007). Challenging parents, teacher occupational stress and health in Dutch primary schools. Nicosia: Cyprus Association of Inclusive Education/University of Cyprus.

Sakharov, M. & Farber, B.A. (1983). A critical study of burnout in teachers, in: B.A. Farber (Ed.) *Stress and Burnout in Human Service Professions* (New York, Pergamon Press).

Seligman, M. (2000). *Conducting Effective Conferences with Parents of Children with Disabilities*, New York, NY, The Guilford Press.

Teachers TV Survey on the causes of stress for those in education (2007).

<http://www.teachers.tv/node/23910>

Van Dick, R., Wagner, U., Petzel, T. Lenke, S. & Sommer, G. (1999). Occupational Stress and Social Support: first results of a study among schoolteachers. *Psychologie in Erziehung und Unterricht*, 46, 55064.

Wolf, K. van der, & Everaert, H.A. (2003). Teacher Stress, Challenging Parents and Problem Students. In S. Castelli, M. Mendel, & B. Ravn (Eds.), *School, Family, and Community Partnership in a World of Differences and Changes* (pp. 135-146). Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego.

Wolf, K. van der & Everaert, H. (2005). Challenging Parents, Teacher Characteristics and Teacher Stress. In R-M. Martínez-González, M. Pérez-Herrero, & B. Rodríguez-Ruiz (Eds.), *Family-school-community partnerships merging into social development* (pp 233-253). Oviedo: Grupo SM.

Yoon, J.S. (2002). Teacher characteristics as predictors of teacher-student relationships: stress, negative effect, and self-efficacy. *Social Behavior and personality*, 30 (5), 485-494.